

masaldan sonra
ve
güeller

İskender Savaşır

Genişletilmiş İkinci Baskı

Masaldan Sonra ve Güller
Genişletilmiş İkinici Baskı

Yayına Hazırlayan: Batuhan Saç

Kapak Tasarımı: Aslıhan Niksarlı

1. Baskı Ekim 1992, Cumartesi Yayınları

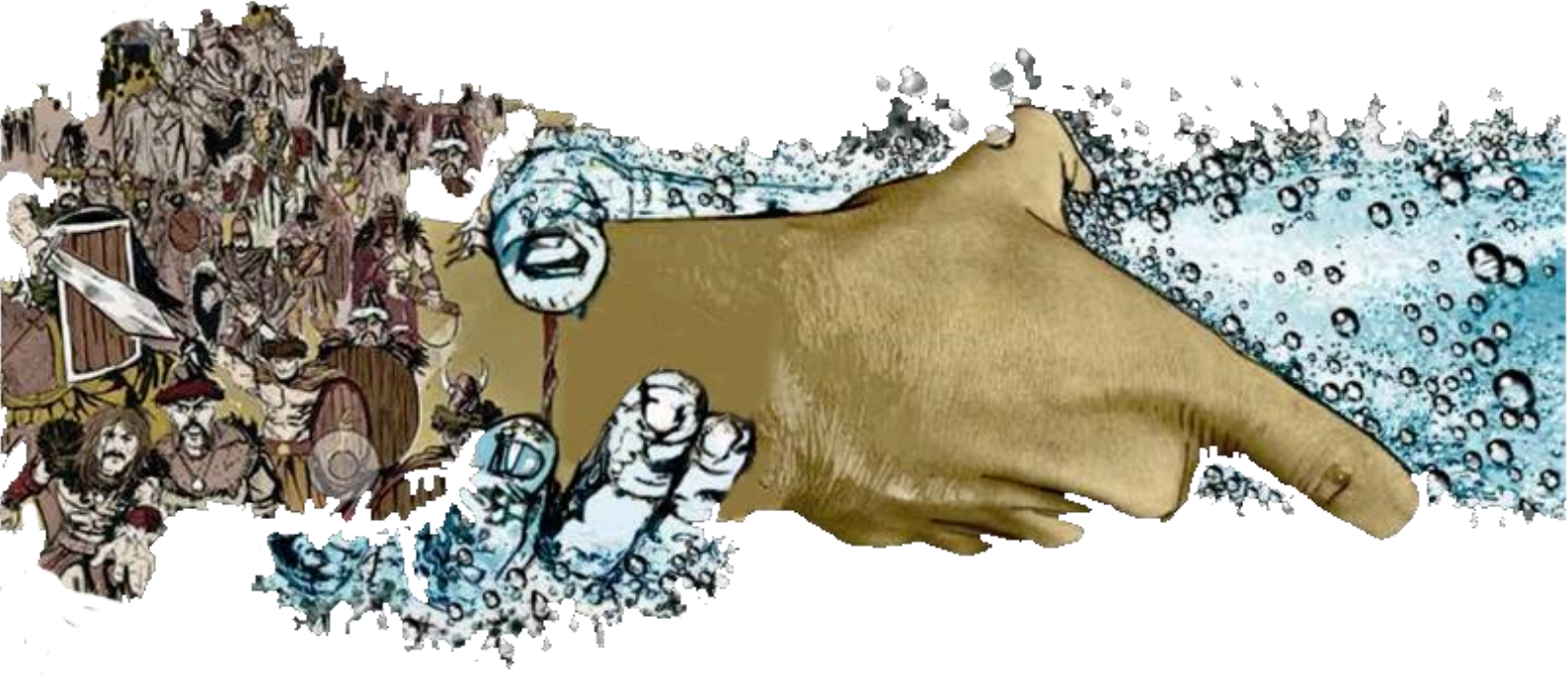
2. Baskı Ağustos 2019 Elektronik Versiyon

iskendersavasir.com

Masaldan Sonra ve Güller
İskender Savaşı

İçindekiler

İskender Savaşır'dan Not	5
Perde Kapanmaz	7
Bünyamin ve Melikus	47
Masaldan Sonra	55
Notlar	87
Son Gençliğin Yanlış Sevdaları	88
Güller	94

İskender Savaşır'dan Not¹:

“*Masaldan Sonra*'nın kitapta yayınlamış son bölümünden sonra *Son Gençliğin Yanlış Sevdaları* (Rücu dahil) gelecek.

Onun ardından *Güller*.

Yani *Masaldan Sonra*'nın nihai son baskısı böyle olacak.”

¹ Bu notu 22 Ağustos 2017 22:43 tarihinde iletti.

Perde Kapanmaz

Işığı öldürdüm.

Mahzende makinaların alışılmış gürültüsünden başka bir şey işitilmiyordu. Mürettip Hamza gerindi. Yorgunluğundan, uykusu geldiğinden değil. Uykusuzluğa da, bu işe de alışıktı. Daha çok bezginlik gibi bir şey. Gereksiz bir hareketle giderilmeye çalışan bir bezginlik. “Neyse, pek bir şey kalmadı artık. Birazdan çıkarım. Güneş de daha doğmamıştır” diye düşündü. Kapıdan dışarı atacağı ilk adımı düşündü, yüzüne vuracak sabah serinliğini. Tek o adım, gün doğarken evine yürüyeceği yol bu Allah’ın belası gece işini çekilir kılmaya yetiyordu. Düşüncelerini başıboş bir akışa bıraktığı o yarı uykulu halde, şuna buna dikkat ederek yürünen yol, o yolda yakılan bir sigara.

Birden gözü, kenarda yığılı duran birinci sayfalara takıldı. “Allah kahretsin! Yine okuma-

dık.” Dedi. Bir yıl kadar önce farkına varmıştı, her gün milyonlarca insanın okuyacağı yüzbinlerce gazetenin basımında çalışıyordu da, bir gün olsun tek bir haber okumuyordu. O zaman, her gün, hiç değilse birinci sayfayı okumaya karar vermişti. Böylelikle hem içinde günden güne dal budak saran bezginliği bir an olsun hafifletebilmeyi, hem de yaptığı işte kendisini biraz daha çok kaptırabilmeyi umuyordu. Gülümsedi. “Sendikada bundan söz etseydim, ‘Eşyanın tabiatında olan yabancılaşmaya karşı, boş, bireysel bir karşı çıkış!’ derlerdi.” Ama işte, zaman zaman eşyanın tabiatı insanı ilgilendirmez oluyordu. “Neyse, bu düşüncelere dalarsam yine okuyamayacağım birinci sayfayı” diye geçirdi içinden, ve yerde duran sayfalardan birini eline aldı.

İlk göze çarpan renkli bir resimdi. Kaldırımında yatan genç bir kadının resmi; besbelli bir cinayet haberi, ama kadının yüzü hiç de bir ölü yüzüne benzemiyordu, hele öldürülmüş bir insanın yüzüne hiç. Renkli resmin yanında bir vesikalık fotoğraf: katilin fotoğrafı. Hamza resimlere bir süre baktı, nedense bir şey ilgisini çekmişti, aykırı gelen bir şey. KATİL BİLİM ADAMI ESKİ SEVGİLİSİNİ ÖLDÜRDÜ?... “Allah Allah, gerçekten ilginç habermiş... Neden acaba? Öyle de temiz yüzleri var ki!” Hamza birden onlarla tanışmak istedi, sonra kadınla tanışamayacağı aklına geldi. Kadın ölmüştü, yadırgadı kadının öldüğünü.

Sonra çalan zille düşünceleri yarıda kesildi, yağmurluğunu aldı, merdivenlere doğru yürüdü.

Bilebilir miydi o küçük çocuk, en sevgili torununun yıllar sonra cinayet suçundan kapatıldığı hücrede; ölüme çeyrek kala kendisini anacağını? O küçük çocuk, sahnenin ortasında ilk kez yalnız kalakaldığında duyduğu ürkmenin nice felaket habercisi olduğunu bilebilir miydi? Bilemezdi, çünkü sahneden kaçıp annesine sarılmadı; çünkü yeterince – yıllar sonra en sevgili torununun cinayet işlemesini önlemeye yetecek kadar – ürkmesine izin vermediler. Oyunu Atatürk izliyordu, ürkü, o güzelim insancıl duygu çok kısa sürdü; oyunun oynanması gerekiyordu; yepyeni bir güçle, ölümüne birkaç saat kalana dek kendisini bırakmayacak bir güçle doldu, her cümleyi yerinde söyledi, her hareketi yerinde yaptı, hiçbir şey unutmadı. Öyle ki, oyundan sonra Atatürk yanağını okşadı. “Efendiler!” dedi, “bu çocuk büyük bir sanatçıdır. Böyle çocuklarımız olduğu içindir ki, Türkiye’imizin istikbaline büyük bir güvenle bakıyoruz.” Yine o akşam Atatürk’ün isteği üzerine Hamlet’in tiradını okudu, on yaşında. Böyle doğdu ilk Türk çocuk sanatçısı. On yaşında Hamlet’in tiradını okuyabilen ilk Türk çocuğu.

Ürkseydi, korksaydı, sahneden ağlayarak kaçsaydı, belki sonradan tüm yaşamını bir kendini kanıtlama çabası olarak yaşamazdı, hiçbirimiz yaşamazdık; kişiliğini bir zırh gibi bürünmezdi, bürünmezdik; belki o gece, elim kendiliğinden o yağlı et bıçağına uzanmazdı. Ne o gece, ne de sonradan ürkü; kendisine söyleneni yaptı, çalıştı, hep çalıştı, sokaklarda oynamadı, annesi dikiş dikerken sessiz odalarda masal okumadı, geceleri yatağında ona masallar anlatılmadı, rollerini ezberledi durdu.

Ama yıllar sonra, olmayan düşmanlarına karşı sürdürdüğü savaştan fırsat buldukça, bana, en sevgili torununa, kendisine hiç anlatılmamış o masalları anlattı.

Hamza dışarı çıkınca, sabahın serinliği yüzüne tam umduğu gibi çarptı. Kapının önünde durakladı, derin derin havayı içine çekti. Yürümeye başlayacakken aklına bir şey takılmış gibi alnı karıştı. Gazetede bir şey daha vardı. Belli belirsiz dikkatini çekmiş olan bir şey. Tamam! Tarih. 21 Mart. Gece ile gündüzün birbirlerine eşit olduğu gün. Baharın ilk günü. 21 Mart. Hamza adımlarını daha sıkı atarak evine doğru yürüdü.

Bilemezdi elbet. O yalnız geceden elli yıl sonra, başka bir yalnız gecede, son büyük rolünü oynamaya hazırlanıyormuşçasına kendi ölümüne hazırlanırken bile, büyüklük dediği şeyin salt bencillik olduğu, bencilliğinse kişisel bir özellik bile olmadığı, bir kargış, başkalarının ona hazırladığı bir yargı olduğu aklına bile gelmiş midir ki?

Ne tuhaf değil mi, kaderin garip bir cilvesi belki, kendi dışında kimsenin farkında olmayan, bununla neredeyse övünen bu adamın oyuncu olması, insanlığın değişen yüzlerini canlandırmaya çalışması. Yine böyle bir cilveyle, Dedem dediğim bu adam yaşamımın en sıcak yıllarının yaratıcısı, bekçisi oldu; bir o bana masallar anlattı. Ne verirdi bana bu güne dek dayanma gücünü o masallar olmasa!?! Ama tabii, çok daha iyi olurdu bu güne dek dayanmasaydım, dayanmasaydım da ölseydim çok daha önce, yeniyetmeliğimin ilk intihar meraklarıyla birlikte canıma kıysaydım.

Belki bütün bunlar bir rastlantı, kaderin öyle garip bir cilvesi değildi; bilmediğim, anlamadığım bir yasanın kendini gerçekleştiriydi.

Saçmalamıyorum. Olsun, saçmalamaya hakkım var artık.

Yirmi beş yıllık gazete bayii Abdullah Köseoğlu

ne tarihin farkındaydı ne de günün baharın ilk günü olduğunun. Ufacık büfesinin içinde kollarını kavuşturmuş gazete dağıtımını bekliyordu. Tarih değişiklikleri gibi, yaşamında bir karşılığı olmayan değişiklikler onu ilgilendirmezdi. Bugün de, her gün gibi, karısının geceden

hazırladığı kahvaltayı hiç konuşmadan, yalnız başına yemiş, sade sabah kahvesini içmişti. Birazdan gazeteler gelecekti. Sonra saat on bire doğru kahveye gidecek, gazete haberleri üzerine konuşacak, kahve, çay dağıtan çocuğa homurdanacaktı. Sürüp gidecekti gün. Tarihin, ya da günün baharın ilk günü olduğunun farkında değildi.

Oysa bilmesi gerekirdi. Çok daha önce anlaması gerekirdi. Bugün hangi limanda olduğunu bilmediğim zavallı oğlu, ona ilk kez cılız bir “Hayır!” dediğinde ve o cılız “Hayır!”la birlikte sonsuz denizlere, çorak denizlere açıldığında anlaması gerekirdi. Bencilliğin ya çorak denizlerde, ya bir ödevler yığınının altında, ya da böyle bir hücrede, ama ille de önünde sonunda kendi varlığını da yadsıyacağını anlaması gerekirdi.

Zavallı Dayım! Denize bakmayan, denize bakmaktan kaçınan, denizin çağrısına kulak asmayan bir denizci. Hiç sulanmayan, dupduru bir çift mavi göz. Artık hiç anlamıyor “Hayır!” dediği o bahar gününü; andığında da yorumsuz anardı zaten, kendi yıkımını hiç sorguya çekmeden.

Sekiz yaşında başlamıştı Konservatuvara. Kısa bir süre keman bölümüne devam ettikten sonra, tiyatroya, Baba mesleğine yönelmişti. Şimdi on dokuz yaşının bu anlamadığı bahar gününde, doğumundan beri göğsünde taşıdığı bu ağırlığı ilk kez duymadan, boş, taş Konservatuvar binasından çıktı. Arkasına bakmıyordu;

arkasında; taş yapı kendi ağırlığının, devinimsizliğinin simgesi gibi duruyordu. Bu hafiflikle eve girdiğinde Annesiyle Ablası gülümsediler, yıllardır onu her gördüklerinde gülümsedikleri gibi, biraz hafife alarak ya da ciddiye almayarak, ama alabildiğince sevecen. Onlara kızmak elinden gelmediği halde ciddileşti, biraz da diklenerek kararını bildirdi. Okulu bırakıyordu, vazgeçmişti oyuncu olmaktan, baba mesleğini izlemekten, bu akşam da gidiyordu zaten, önce bir otobüsle İzmir'e, oradan da

Annesi, ki zaten hiçbir şey anlamamıştı, hiç anlamazdı, gülerek yatıştırmaya çalıştı; oysa Ablası, Annem yani, bilinmez nereden, belki duruşundan, belki sesindeki ürkmeden anlamıştı kararının neredeyse kesin olduğunu. Belki caydıracak bir sözün, bir yolun olduğunu, ama o sözü, o yolu kendilerinin bulamayacaklarını, bulabilecek olanın da, Babalarının da bulamayacağını bilmişti. Ayağa kalkmıştı o yüzden birden. Ayağa kalkmış öylece bakakalmıştı kardeşinin yüzüne.

Annesinin bütün yakarmaları yolculuğunu bir hafta ertelemesini sağlayabildi ancak. Annem, yani Ablası, bir şey söylememiştir. Kuşkusuz, karşı konmaz olan karşısında o zaman da sessiz kalıyor, gereksiz konuşmaları başkalarına bırakıyordu. O hafta boyunca hiç konuşmadı bu konuda. Annesinin Babasını hazırlama tasarılarına karşı çıktı yalnız, birden söylemek taraftarıydı, belki de Babasının tepkisinin ne olacağını daha iyi kestirebildiğinden.

İşte, aile sofrasında toplanmışlar; Anneannem endişe içinde kıvranırken, Annemin yüzünden hiçbir şey belli olmazken, Dayım beklerken, yalnızca beklerken, Babası gülümsemesini daha bir tatlılaştırarak, ve böylelikle sözlerinin etkisini daha bir yıkıcı kılarak, "Demek gidiyorsun İlhançık, öyle mi?" diyor, nereden haber almıştır, hiçbir zaman öğrenilemedi. Sözlerinin etkisi

umduğu kadar korkunç olmuştu. Her şeye hazır olduğunu sanan Dayım, “İlhancık”, bembeyaz kesilmiş, konuşamıyordu. Dedem ezici zaferinin son darbesini vurmak istercesine başka bir konuya geçecekti ki, yüzü kadar ifadesiz bir sesle Annem “Evet, gidiyor” dedi. İki kardeş birlikte sofradan kalktılar ve Dayımın odasına girdiler. O gece sabaha kadar ne konuştuklarını, hâlâ ikisinden başka kimse bilmiyor.

Abdullah Köseoğlu “Bakalım, bugün de geçecekler mi?” diye homurdanıyordu ki, sokağın üst başından kamyonetin tanıdık sesini işitti. Daha da somurtarak, dağıtıcıların şakalarına karşılık vermeden gazetelerini aldı, yere yığdı. Dağıtıcılar gitti.

Günün en heyecanlı dakikaları gelmiş çatmıştı. Beceriksizce bir sigara yaktı. Gün boyunca içtiği tek sigara olurdu bu saatte yaktığı sigara. Gazetelerden birini, içinde en sık cinayet haberi bulunanı açtı ve uyandığından beri ilk kez yüzü parladı. Hızla eğilerek aşağılardan bir yerden bir dosya çıkardı: Cinayetler Dosyası. Abdullah Köseoğlu artık cinayetleri ilk dosyalamaya karar verdiği günü anımsamıyor. Ama dosyalamaya başladığından beri cinayetler giderek yaşamının tek tutkusu, günlerinin doruğu olmuştu. İlk başlarda her cinayeti dosyalardı. Sonra giderek uzmanlaştı, ilginç bir yanı, farklı bir özelliği olan cinayetleri seçmeye başladı. Ve işte şimdi dosyaları seçtin bir cinayetler ailesi ile doluydu.

Dosyayı yanına koyduktan sonra büyük bir ciddiyetle gazetede ki haberi okumaya başladı. Okudukça yüzü asılıyordu. Cinayet işine

yaramadığından değil, katilin kimliği yeterdi haberi dosyalaması için, ama katilin fotoğrafı, içinde tanımlanması güç, öfkeye benzer bir duygu uyandırıyor. Oysa şükran duyardı genellikle dosyalarını kabartan adamlara. Ama bu seferinde bir katil yüzü yoktu; sanki bir numara yapıyormuş gibi. “Önünde sonunda adi bir katil işte!” diye homurdandı.

Peki ne konuştularsa konuştular, ne fark etti!? Hiçbir şey öğrenilmedi, hiçbir şey değişmedi. Başka türlü olamayacak her şey başka türlü olmadı. İşte Dayım, ipini koparmış kayıklar gibi sularda salınıyor, güverteleri dolaşılıyor, her şeyi vaktinde yapıyor, ve hiç denize bakmıyor. O bahar günü o “Hayır!”a her şeyini koymuş ve her şeyini yitirmişti.

Şimdi, bencillik denir mi onun bu insansız yaşamına, sorgusuz sualsiz yaşamasına, cılız başkaldırısına,

yoksa başka bir şey mi, beceriksizlik mi

ya da bilmemek mi başka bir insanla birlikte olmanın ne demek olduğunu daha önemlisi nasıl olduğunu yoksa

Yoksa benim ancak ölüm pahasına edinebildiğim bu bilinç mi, insanlarla birlikte olmanın, paylaşmanın olanaksız olduğu bilinci mi?

Nereden aklıma geldi şimdi Dayım? Sanki bir o mu kendini bir boşluğun ortasında bulan, bir boşluğa sığınan? Dedem’in kısır bir boşluğa itelediği?

Yalnız bir baba olsaydı kendisini “şeytanî” diye nitelemeyi seven bu adam, Dayım’ın durumu bir ayrıcalık kazanabilirdi. Ama Babası gücünü denemek, bencilliğin sınırlarını sınamak için gereğinden çok olanak bul-

du; bir Hoca olarak.

Hiç değilse Dayım başkaları gibi yapıntılara sığınmadı, çocuk yapmadı, bu hasta dölü sürdürmedi, sahte yataklarda avunmaya çalışmadı. Yeryüzünde ve gökyüzünde her şeyle ilgisini kesti.

Başkaları bambaşka yollar seştiler. Dedemin öğrencileri yıllar önce,

artık unutulmuş bir zamanda,

Ankara evlerinin loş odalarında, ya da uzak Anadolu kasabalarının kûhî güveninden koparılmış bu donuk yüzlü oyuncular,

tutmamış bir şeyle aşıydılar hepsi de.

İçinden çıktıkları dünyayı küçümsemeyi, babalarından gördükleri, mutluluk değilse de güven, iç huzuru veren her şeyle,

tespih çekmekten, türkü söylemekten, nargile içmekten ve ezan sesinden tiksинmeyi öğrenmişlerdi. Toprakdan ve tarihten kopmuşlardı, olmayan bir tılsımlı sahneye doğru. Dört dilde ulu doruklardan, sahnede bulacaklarını söylüyordu. Orada, oynadıkları insanüstü kişilerden alacakları güç, her şeyle değiştirebilecek, yaşamlarını bir aralığa dönüştürecekti.

Bilmiyorlardı ki sözü edilen şeyleler boş kalıplardı, ancak kendilerinin vereceği canla yaşar kılınabilirler, ve o canı verebilmek için hiç tanımadıkları, örneğini görmedikleri türden alçakgönüllülüğe sahip olmak gerekir.

Farklı adlarla da ansalar hep aynı umutlarla çıktılar sah-

neye: Toz kokuyordu... İnsanlığın önünde değil, küçümsemeyi öğrendikleri kişilerin alkışları için oynuyorlardı. Kimsenin bir şeye aldıracağı yoktu. Othello'nun kıskançlığı uysallaşıyor, Orestes'in suçu önemini yitiriyordu. Ariel'in şarkısı hiç işitilmiyordu. Ağzlarında bir kül tadı sahneyi terk ettiler. Ertesi gece yine çıkmak üzere... Yıllar boyu kıyı kentleri, deniz gibi sarhoşluğu öyküleri dinlemiş, denizi bulmak için binbir çöl yolculuğunu göze almış bir seyyahın, sonunda kendisini denize ulaştıracak kapıyı açıp da karşısında yine çölün uzandığını görünce duyabileceklerini duydular.

Ama hiçbiri, o apaçık, o görünür bağlantıyı, Dedemin söyledikleriyle sahneyi terk ettikleri zaman, ve her zaman, ağzlarında duydukları kül tadı arasındaki bağlantıyı kurmadı, kurmayı seçemedi. Dedemi suçlamadılar. Suçlamak için de bir birikim, bir dayanak gerekir. Oysa onların, Dedemin onlara vermiş olduğu umut dışında hiçbir şeyleri yoktu. Düş kırıklığından öteye hiçbir şey kalmadı.

Suçlamak bir yana, yaşamlarını belirleyen, ölüm halindeyken de çoğunun başkalarıyla hayaleti belirecek olan bu adamı anlayamadılar bile.

Oysa ilk zamanlar böyle değildi. Büyük adamlar bir araya gelirlerdi; büyük tiyatro adamı, büyük müzisyen, büyük ozan büyük masalarda. Hepsi en büyük adam büyük Atatürk'ün koruduğu büyük sanatçılardı. Birbirlerine "Merhaba Büyük Sanatçı", "Koca Reis" diye mektuplar yazarlar, bir araya geldiklerinde, birbirleri için hemen o anda şiirler düzerlerdi. Ya da çoşunca Dedem kalkar, bir tirat attırırdı. Bu çorak topraklarda sanat ateşini yakacaklardı, geri kafalılıktan, bağınazlıktan yılmadan. Büyük aşklar devri. Hemen her tarafta, hiç değilse bir kere, onlardan biri için canına kıymağa kalkışan bir kadına dair haber okunurdu gazetelerde.

Ama büyük adamların modası çabuk geçti. Birden ortalık kalabalıklaştı. Düşmanların yerini onların varlığına aldırmayan birileri, kimler?, aldı. Kendilerini besleyen düşmanlığın, karşı koymanın yitişine dayanamadılar. Aslında bir seraplar dünyasında yaşadıklarını, bir gölgeler ordusuyla boğuştuklarını kabul etmektense, hepsi birer birer dış dünyaya açılan pencerelerini kapadılar. Eksikliğini duydukları düşmanları kendi aralarında yarattılar. Aşkları yatak oyunlarına dönüştü, tutku yerini orta karar bir sapkınlığa, büyük düşmanlıklar yerini küçük hesaplara, küçük çekişmelere bıraktı.

Çocuklar geldi. Islıklarıyla sokağı bir baştan bir başa çınlatan çocuklar gazetelerini almaya geldiler. Güzel isimleri ve kararmış yüzleri vardı. Cinayet, artık, bu aykırı bir neşeyle neşeli çocukların elinde daha hızlı yayıldı.

Abdullah Köseoğlu hiç konuşmadan verdi gazeteleri; elinden gelse onların neşesini kaçırmak isterdi. Ama çocuklar onu ve suratsızlığını gündelik yaşamın tekdüzelikleri arasındaki yerine yerleştirmişlerdi; sıkı bir kunduradan, sevimsiz, boz bir duvardan daha etkili olamazdı bu yüzden.

Islıklar yerlerini gazeteleri okuyan çocukların yüksek perdeden seslerine bıraktılar:

- Vay anasını! Karıyı bıçaklamış be!

- Ölmüş mü?

- Ölmüş. Yazık, güzel de karıymış.

- Kaç yerinden bıçaklamış?

- Bir kere bıçaklamış. Ne sandın oğlum, baksana herif bilim adamıymış; bunlar bilir bıçağı nereye vurursan öldürücü olacağını. Bir kere sokmuş, pat, karı yerde.

- Neden öldürmüş ki?
- Sevgilisiymiş.
- Ama neden öldürmüş.

Kim bilir, belki de yıllar sonra Dedemin bana anlattığı masalları aydınlatan ışık da, bu ilk yılların, benden önceki yılların daha küçülmemiş, bencilliğe dönüşmemiş tutkusundandı.

Hiç anlamadım masalları. Gençliğimde, Üniversite yıllarında daha dostlarım olduğu, onlarla sık sık görüştüğüm zamanlarda bile anlatamadım. Hepsinin geçmişinde benzer masallar vardı; hiç düşünmeden, sorguya çekmeden kabullendikleri, sevdikleri. Oysa ben nasıl olağan bir şeymişçesine kabullenirdim bu ılık, bu dingin dünyayı.

çevremde kör bir gücün insanları hiçe saydığına göre göre!

Benim dünyam önce insanlara bölünüyordu, tek, anlaşılmaz, yoğun insanlara, sonra büyüdükçe o insanların da kendi içlerinde bölündüklerini gördüm. Oysa masalların ılık iklimi bütün insanları, bütün çocukları sarıyordu, aradaki farkları azaltarak, önemsizleştirerek.

Gözümün önüne kocaman haliyle o oda geliyor; Dedemin odası. Yıllar sonra, duvarlarında Dedemin çeşitli rollerde çekilmiş resimleri asılı duran o odanın evin en küçük odası olduğunu öğrenecektim.

Küçücük yatağında korkuyla uyanırdım, çevre kapkaranlık olurdu. Penceredeki basma perdeler bile ışık vermezdi. Soğuk olurdu. Yataktan birden fırlar, buz gi-

bi taşlara terliksiz basarak o tılsımlı odaya giderdim. Bazen Dedem, kapısının önünde ayak seslerimi duyunca uyuyormuş gibi yapardı; ama beni kandıramazdı, bilirdim hep uyanık olacaktır, beni bekliyor olacaktır. Sıcacık yatağına girer, Dedeme sokulurdum.

Çok geçmeden gün doğumunun gümüş rengi odaya yayılırdı, çevreyi belirsizleştirir, bizim masallar âlemine dalmamızı sağlayacak dekoru oluştururdu. Neydi bu masallar? Başkişisi hep bir at olurdu. Dedem'e gençliğinde armağan olarak verilmiş bir at. Daha o zamandan bu at Dedem için tutkuların, büyüklüğünün, gelecekteki utkusunun bir simgesi olmuştu.

Ama masallar başlayınca at da başkalaşır, o mağrur, yalnız ve soylu at olmaktan çıkıp, insanları insanlara götüren iyi bir at olurdu. Kanatlanır bizi yıldızlara çıkarırdı, ama orada Dedemin beklediği o yüce ve soylu yalnızlık olmazdı bizi karşılayan. Gülen, çocuk yaratıklar olurdu orada, el sallarlardı, bizi kendilerine çağırırlardı. Yıldızlar sanki yalnız onları dolaştırmak, birbirlerine kavuşturmak için vardı. Yıldızların arasını periler süslerdi.

Sonra Dedem başımı, gözkapaklarımı okşamağa, beni hafif hafif sallamaya başlardı. Gün doğarken uyurdum. Yeniden, bütün aileyle birlikte kahvaltı etmek için uyandığımında Dedem gitmiş olurdu. Kalkar kahvaltı ederdim. Gündoğumu dedemle bana kalırdı.

Memur eşleri az ışık alan odalarından kalktılar. Daha yüzlerini yıkamadan, çapaklı gözlerle kahvaltı sofralarını kurdular. Yüzlerini yıkadılar. Kapılardan gazeteleri aldılar. Kocalarının tabaklarının yanı başlarına koydular.

Artık her şey hazırды. Kocalar kalktılar. Kah-

valtı sofralarına oturduklarında gazetelerini açınca cinayet haberini okudular. Ama cinayet, bu loş, bu sessiz odalarda çekiciliğinden çok şey yitiriyordu. Konuşmadılar, sokakların tutkulu yorumları mırıltılara dönüşmüştü. “Bu gazete de çok fazla cinayet haberi veriyor” ya da “Değiştirsek mi acaba?”, ya da daha acımalıları “yazık olmuş”. Çok düşünceli bir baba, karısına gazeteyi çocuklara göstermemesini söyledi.

Sonra kocalar kalktılar, işlerine gitmek üzere evlerinden çıktılar. Dairelerde cinayet bir iki cümleyle anıldı. Sonra unutuldu, uzak olayların belirsizliğine doğru.

Evlerde, kahvaltı sofralarında şimdi çocuklar oturuyor. Anneleri öğlenin ve akşamın yemeğini hazırlarken.

- Anne bu adam bu kadını niye öldürmüş?

- Bilmiyorum. Herhalde kötü bir adam da ondan.

Çocuk bu yanıt üzerine biraz daha baktı gazeteye.

- Ama kadını seviyormuş. Sevgilisi demek, kadını seviyormuş demek, değil mi?

- Evet, öyle demek.

- Peki, niye öldürmüş kadını?

Bir fark etselerdi, farkına varabilselerdi bencilliğin kendi kendisinin düşmanı olduğunu, bindiği dalı kestiğini, büyüklüğün bile bencillikle beslenemeyeceğini. Ama işte tam da buydu kusurları, kendi dışında kendi tutku-

ları dışında hiçbir şeyin farkında olmayanlar nasıl bunları düşünebilir, nasıl başkalarını gözetebilir, Tanrı'yı bile kendi tanıkları olarak algılayanlar. Hiç değilse küçüldüklerinin, küçükleştiklerinin farkına varsalardı.

o zaman belki

tanrım! ne yaptım ben! Bu kadar mı küçülecektim, böyle mi yadsıyacaktım kendimi sonunda! Bu mu olacak benim ölümüm-bugüne dek her yaptığımın sorumluluğunu üzerime almakla, eylemlerimin sonuçlarından kaçmamakla övünen ben, cinayetimin özrünü yarım yüz yıl önce bir çocuğun bu sahnede yalnız kalmasında, yalnız bırakılmasında mı arayacaktım? Bıçağın Işığın yüreğine girişini sonuna dek yaşamak istemiyorum, doğrusu bu. O et bıçağının, o yağlı et bıçağının. Tanrım, tanrım, ne yaptım, ne yapıyorum, beni kurtar.

Ama ne gelir elden? Yalnız korku mu? Kim suçlayabilir beni, kim "Kendi sorumluluklarından kaçıyor işte" deyip geçebilir, bu pusulasını şaşırılmış son akıntıya?...

Benden başka.

Ne gelir elden? Bir yığın yol, sokakçık, kesişen, ayrılan, döne döne ilerleyen, tekrar bulunan, hiç buluşmayan, hiçbir yere çıkmayan bir sürü yol, bir yumak, kaç iplikten, kaç ipten oluştuğu belirsiz, hangisini izlersem bulacağım yaşamımın resmini? İlk evliliğinden sonra Annem, Annem ve Dayım, düşünmemiş uzun zamandır, neyi düşünmemişim uzun zamandır, Dayım ve Annem, iki kardeş, ben Feride ve Ablam üç kardeş, Feride daha çok küçük, Feride belki bizden değil, Feride belki kurtulur, iki kardeş, sonra üç kardeş, sonra babalar, sevgililer, anneler, kardeş gibiler, hatta dostlar bile, onlar bile, sonra bambaşka bir yerde Işık, hâlâ Işık, hep Işık, kendim öldürdüğüm halde ölümüne inanmadığım Işık bambaşka bir yerde, arada, yalnızca bir et b1-

çağı, yalnız bir et bıçağı bağıyor iki öbeği birbirine.

Eğer evet eğer o yağlı et bıçağı hayır bu değildi söylemek istediğim eğer o küçük çocuk evet evet o küçük çocuk sahnede

sahne ışıklarında o küçük çocuk sahne ışıklarında o küçük çocuk çok küçük çocuk sahne büyük kimsenin yüzünü görmediği yapayalnız o küçük çocuk

Burası neresi, tanımıyorum. Bir oda, evet, ama duvarı yok ki! Ama duvar yoksa, duvarın yerinde olan ne? Boşluk galiba, evet duvar yok boşluk var. Bu adımları tanıyorum, evet tanıdığım birinin ayak sesleri bunlar; tanıdığım biri gelecek, kim?

Şimdi görüyorum, boşlukta bir mezar var, daha doğrusu boşluk değil, ovada bir mezar var, ucu bucağı görünmeyen o ovada. Çok heybetli bir mezar, büyük bir mezar. Üzerindeki koca taş yavaş yavaş kalkıyor. Tamam işte, beklediğim gelecek, adımlarını işittiğim buymuş demek, şimdi gelecek.

Oh! Dedemmiş neyse. Elini uzatıyor bana, bana doğru yaklaşıyor, birazdan yanımda olacak. Niçin bu kadar rahatlıyorum, yanlış, rahatlamamam, ürkmem gerek. Dedemin karşısında Işık varmış meğer, niye görmedim şimdiye kadar? Bir yolun iki yanında duruyorlar, onların ışığıyla görüyorum yolu. Dedemin yeşil, yeraltı ışığı, Işığın soluk da olsa ak aydınlığı. İkisi de yola doğru yürüyorlar şimdi, çok yavaş hareket ediyorlar, edebiliyorlar, ama yarışıyorlar belli. Yarışlarının da ödülü benim besbelli. Ben de yolun üzerinde yürümeye başlıyorum; hangisine doğru

Hayır!

ellerimde tuttuğum, bulanık bir parıltıyla parlayan bu

nesne ne? Bir bıçak. Niçin? Kim verdi bana? İstemiyorum. Işık yola yetişmiş, Işığa doğru yürüyorum, elim kalkıyor. Hayır! Ben Işığı istiyorum, Işık karşımda, elim kalkıyor. Bıçak iki aydınlığın arasında parlıyor.

Ben seçtim bunu, bir yazgı filan değil. Bıçak Işığın bedenine giriyor. Bunu istemiyordum. Onu tutmak, kollarıma almak, kucaklamak istiyordum, kımıldayamıyorum.

Yer kayboldu. Düşüyorum, düşüyorum, hiçbir yere doğru düşüyorum. Hayır, birden altımda bir şey var, bir ayna. Aynanın içine düşüyorum. aynanın içine bakıyorum. Karşımdan bir ayna daha geliyor. Benimkinin karşısına, tam karşısına geliyor. Hayır! Bunu yapmasınlar, ne olursa olsun bu değil. N'olur götürün o aynayı! Aynalar karşı karşıya geliyor. İç içe aynalardan geçiyorum. Ayna içinde ayna, ayna içinde ayna, ayna içinde ayna, ayna içinde ayna, ayna içinde ayna

Uyumuşum. Ne tuhaf, burada uyunabileceğini, böyle kendiliğimden, hiç çabasız uykuya dalabileceğimi hiç düşünmemiştim. Sırtım tutulmuş. Soğuktan mı? Yoksa düş mü gördüm, gerildim mi? Belli olmuyor hangi uykunun bir sınav, bir boğuşma, hangisinin bir bağış olacağı.

- Ne bağıırıyorsun?

- Ha?

- Ne bağıırıyorsun, dedim.

- Sen kimsin?

- Kim olacağım, gardiyanım tabii.

- Ha, tabii. Bağıırıyor muydum?

- Bağıırmak ne kelime böğürüyordun. Hem de danalar

gibi. Rahat vermez misin sen adama?

- Kusura bakma. Kâbus görüyordum herhâlde. Ondan bağırmışımıdır.

- Peki neyse. Hem öğlenleri de uyuma, gece uyuyamaz, başımıza ekşirsin sonra... Suçun neydi senin?

- Suçum mu? Ha, suçum tabii. Cinayet.

- Vay anasını! Neyse, bana ne. Haydi hoşça kal.

- Dur bir dakika.

- Ne var.

- Biraz kalır mısın?

- Yasak... Kimi öldürdün?

- Sevgilimi.

- Aldatmış mıydı seni?

- Yok öyle değil. Zaten üç yıl önce sevgilimdi. Üç yıldır görmemiştik birbirimizi. Evlenmiş bu arada.

- Onun için mi öldürdün?

- Hayır.

- Tuhaf adamsın. Ne iş yaparsın?

- Hocayım.

- Nasıl Hoca?

- Üniversite hocası. Senin sevgilin var mı?

- Evliyim ben.

- Peki, eskiden de yok muydu sevgilin?

Yaklaşıyorum. Ne arıyorsam ona doğru. Ne öğrenmek istiyorsam bu adamdan. Ama işte gözlerinde birdenbire

bir donukluk geçmiş bir zamanın, yalnız geçmiş de olmayan bir zamanın, başka bir türlü zamanın imi değil mi? Yoksa saçmalıyor muyum? Kendi görmek istediğim şeyleri mi görüyorum?

- Evet vardı. Çok eskiden. Ben askere gitmeden önce bana mendil vermişti.

- Sonra ne oldu?

- Askerden köye dönmedim ki. Ankara'da kaldım. Orada burada çalıştım. Sonra bu işi buldum. 13 yıldır bu işte çalışıyorum. Öldüğünü duyunca çok ağladım. Bizim köylülerden biri söylemişti de.

- Öldürür müydün onu?

İrkilttim onu. Tabii irkiltirim. Artık kendimi tanıyamaz oluyorum. Nasıl bir duygudaşlık yaratmaya çalışıyorum ki bu adamla? Bir suç ortaklığı mı aradığım? Bu kadar açılabilir mi insan?

- Bilmem... Başka türlü bir insan olmalı insan katili olmak için. Hem zaten o mendil var ya, askere gitmeden önce verdiği, kaybettim onu.

Sonunda gelinlik geldi. Yatağın üzerinde duruyor, gün ışığına karışmayan, gün ışığıyla uyuşmayan ak bir leke olarak.

İşte, Evinç Tan 22 yaşında ve Üniversite mezunu, gelinliğini giymeden önce bacaklarını seyrediyor. Memnun, hoşuna gidiyor bacakları. “Aykut her zamankinden farklı mı okşayacak bu akşam bacaklarımı? Sahibi olarak mı? Evinç’in gözü yerde duran gazeteye takıldı. “Böyle bir budalayla evleneceğime, şu gazetede ki kadın gibi öldürülseydim daha iyi değil miydi? Belki o zaman...”, tamamlamıyor

düşüncesini. “Allah Allah! Katil Üniversiteden biriymiş. Demek bizden biri de bazen böyle bir çıkış yapabiliyor. Aykut öldürebilir miydi beni? Nerede! Daha bugünün doğru dürüst farkında değil. Hoş, farkında olsaydı, tutup da bana baharın ilk gününde evlenmemizin anlamlılığında söz etseydi alay ederdim onunla.”

Alçak gönüllüdür gazeteler. Özel bir ilgi beklemezsiniz, usulca alırlar yerlerini gündelik düzen içerisinde. Üst üste tütürülen sigaralar, yetiştirilemeyen işler, uzayan, geçmek bilmeyen saatler, erken başlanmış içkiler, artık törenselliklerini yitirmiş alışkanlıklarla doldurulan boşluklar arasında dingin bir kerevet oluştururlar umarsız düşünce için, yorgun bakışlar için. Anlamları yoktur, kendi renkleri yoktur, renklerini çevrelerindeki olaylardan alırlar. Bir oğul o akşam eve ilk kez konuk çağırır, yanlılıkla, kızaran patateslere o günün gazetesi yataklık edebilir. Kızartma yağlarının ardından okunmaya çalışılan haber, sırf alışkanlık yüzünden alınıp da bütün gün koltuk altında taşınan gazetenin okunmayan haberi değildir. Gazetelerin anlamı yoktur.

Yine de

Yine de, bir kadının telaşını bir iş adamının meraksız dikkatine, sınav heyecanı ile titreyen bir öğrencinin

endişesini ölüm döşğinde yatan bir hastanın korkusuna
iletir bir ağ. Özel, tekil kuruntularımıza karışmalar da, bizi
birbirimize götüren, götürecektir olan, belki, denersek, çok
uğraşırsak götürebilecek olan

bir yol

bir yol olmasa da ortak bir im, özel, tekil kuruntularımızın
ortasında.

Bizi birbirimize bağlayan anlamsız bir iplik.

Annem geldi, tek başına, sessiz. Geldiğine sevindim, tek başına
geldiğine sevindim. Eğer gelselerdi ötekiler, evliliğinde bile yaşlı bir
kızı andıran Ablam, çocuksuz ve kuru, ancak üzülebileceği kadar
üzülmüş Dayım, üzülebileceği kadar üzülmüş ve hiçbir şey
anlamamış, her şeyi anlayabilecekken hiçbir şey anlamamış, hatta
dostlarım, Feride ve müstakbel eniştem bile, beni hep her şeyi
büyütmekle suçlayan, bizim aileye hiç benzemeyen Feride ve
müstakbel eniştem bile, gelselerdi, soru sorarlardı, hiçbir şey
yapmasalar. Oysa Annem, ki o önlemiştir diğerlerinin gelmesini,
nasıl önlemiştir bilmem, ama önlemiştir; hiç soru sormadı, bir
ihtiyacın var mı diye sordu, davayı bile sormadı. Kuşkusuz anlamıştır
davanın önemsiz olduğunu, yılların temriniyle karşı konmaz
karşısında sessiz kalmaya, gereksiz konuşmaları başkasına
bırakmaya alışkın Annem davanın hiçbir şeyle ilişkisi olmadığını
anlamıştır. Bu geçen günlerin bir hazırlanma olduğunu, ve artık
benim neredeyse hazır olduğumu görmüştür, gözlerimde görmüştür,
sigara içişimde görmüştür, hoş geldin, merhaba deyişimde
görmüştür.

Hazır mıyım gerçekten? Ve neye? Onun adını koyabildiğimde bitmiş olacak. Yakındır. Ölümün anlamını mı söylemeye çalışıyorum. Işığın ölümünün, öldürülüşünün mü? Benim ölümümün mü? Öldürülüşümün mü? İkisi aynı ölüm mü? Benim yaşayacağım Işığı yaşattığım.

Önce o yağlı et bıçağının Işığın bedenine girişini sonuna dek yaşamam gerek, sakınmadan, özür aramadan, bütün doğrularını karşılayarak. Ama o zaman da hep gözümün önüne köhne bir sahnede, sahne ışıkları altında yalnız, ama yapayalnız kalan ve on yaşının sesiyle “olmak ya da olmamak” diye haykıran bir çocuk geliyor. Bir çocuk, sonra bir kadın. Yıllar yılı kurtarılamayacağı kurtarması, düzene sokulamayacağı düzene sokması beklenmiş, şimdi bir çatı katında görevin gölgesinden bir sevgi kırıntısı dağıtmaya çalışıyor. Benliği olanaksız bir göreve adanan bir insan o görevi yadsırsa...

Çatı katının duvarları beyaz, ama ne yapsa kır çiçekleri aykırı duruyor, sonra Ege'den belki bir yel esiyor, bir denizci denize hiç bakmıyor, ve Işığın gözleri her zaman, Işığın gözleri bıçağı gördüğü zaman, Işığın düşüşü, sessiz, düşüşü, bedeninin, o kendi bedenimden daha iyi tanıdığım bedenin kaldırıma çarpınca çıkardığı ses.

Dur! Toparlan! Kaptırma kendini bu imgelerin çıplak acısına! Daha değil. Hazırlanılması gerek.

Bir de önleyemeyeceklerim var. Annem'e çektirdiğim, daha da çektireceğim acı; gerçi başkaları da olacak üzülen, acı çeken Feride örneğin, ama o bekliyordu ne olacağını tam kestiremediği bu felaketi, hem o gençtir, acı çekmekte daha bizim kadar ustalaşmamıştır.

Oysa Annem; Annemin yüzü balmumundan bir maskeyi andırıyordu bu sabah geldiğinde, acının kalıcı iziyle yeni bir biçim kazanmaya hazırlanan balmumundan bir maske. Sonuncu darbeyi de çocukları arasında kendisine en bağlı olanından yedi. Mutsuzluğun hiç değilse düzenini koruduğu, alıştığımız sınırlarına çekilmiş görüldüğü bu sırada.

Ama hatalıydı Annem; bir çatı katı, ne kadar iyi konursa korunsun bir çatı katı bencilliğinin o sınırsız gücüne karşı koyamaz; hele yıkımının tohumlarını kendi içinde taşıyorsa. Birlikteliğin olanaksız olduğunu ancak iki kez evlendikten sonra öğrenen Annem, şimdi yalnızlığın, tek başlılığın olmazlığını mı anlayacak?

Annemin önce denediği çözüm şuydu: Bencilliğine, ya da deminden beri “bencillik” diye, yanlış bir adla da olsa “bencillik” diye andığım kör kasırgaya karşı sorumluluğa sığınacaktı. Dar, ıssız bir boşluğa doğurulmuştu; nereden, kimden bilinmez, aldığı bir sezgiyle o ıssızlıkta yaşayamayacağını, yaşanamayacağını gördü. O ıssızlığı kendisinden bekleneni, hatta beklenilmeyeni de yaparak aşacaktı; kendisine yadsınan dünyayı bir görev olarak üstlenmeye karar vermişti. Sonunda başkaldıran belki bedeni, belki düşleri olmuştur, berisi bir sıcaklığın açıklığıyla, bilmiyorum. Belki de yalnızca kör tutkulara bağlı olarak sınırların hep kayar görüldüğü, ama hep daraldığı bir dünyada kendi çabalarının sonuçsuzluğunu, kendi işlevsizliğini gördüğünden, her nedense neden, o kadar önemli değil ama sonunda vazgeçti. Şimdi bir çatı katında her şeyden yalıtılmaya çalıştığı küçük bir mutluluğu, küçücük bir mutluluğu, nadide bir çiçek gibi bir mutluluğu nasıl büyütebileceğini düşünüyordu.

Şimdi o küçük çatı katındadır. Ağlamıyordur. Daha

değil. İçinde kapkara bir şey yoğunlaşıyordu, üst üste içtiği sigaralardan çevresine yayılıyordu, çevresine, yaşamına her şeyi karartarak, koyultarak. Hayır ağlamıyordu, ağlamıyordu. Yarın yeniden gelecek, ben ölünceye kadar her gün gelecek, ondan sonra cenaze işleriyle uğraşacak, gazeteye ilan verecek, taşımın üzerine ne yazılacağını düşünecek.

Her yere girer gazeteler.

Belki çocuklara dokunmazlar, ama onlara bakanların, onlarla konuşanların gülümsemelerinde yansılar, çevrelerinde günden güne daralarak, genişerek, karararak, açılarak değişen, ama yine de tutarlılığa benzer bir şeyi sürdürmeye çalışan havaya kendi çaplarınca da olsa ufak da olsa bir şeyler katarlar.

İşte anaokulu öğretmeni Özlem Erol; gün boyunca çocuklarla oynarken, onlara masallar anlatırken, anlattırırken zihninin ücra köşelerinde bir yerde, sabahleyin gazetede resmini gördüğü adamı -nedense “katili” diyemiyor- daha önce görmüş olup olmadığını çıkarmaya çalışmakla uğraştı. Ama bu saatte sevimliliklerini, coşturucuklarını yitirmiş çocuk haykırmalarının üzerine kapıyı çekecekken gözü yine gazeteye takıldığında, artık emin daha önce görmüş olduğundan. Ama kimdir, nerede görmüş, hangi bağlamda bilmiyor.

Yol boyunca da bilmeyecek, ta ki bir eliyle kese kâğıtlarını dengelerken diğer elindeki anahtarla kapıyı açana

Hiç ağlarken gördün mü Annemi?

Dedem öldüğünde ağlamıştı, her şey bittikten sonra,

cenaze kaldırıldıktan, başsağlığı dileyicileri savıldıktan, Anneannem avutulduktan sonra, Annem bir köşeye çekilmiş, sessiz sedasız, hıçkırmadan ağlamıştı. Geniş bir ırmağın denize karışması gibiydi gözyaşları.

Belki ilk o zaman anladım Anneannemin neyi korumaya çalıştığını, korumak da değil kurmak, her şeye karşın kurmak, kendi başına kurmak. Dedem, ki baba olmaktan kaçmıştı, baba olmaktansa bir dahi, bir önder, bir hasım olmayı yeğlemişti, ama işte Annem Babası için, babasını yitirmiş bir kız çocuğu olarak ağlayarak, kendi doğallığını kurmaya çalışıyordu.

Cenazede ağlamayarak, susarak, hatta zaman zaman gülümseyerek herkesi yadırgatmıştı. Diğerlerinin, Dedemin öğrencilerinin, hatta Dayımın bile görmediğini, Babasının vaktinde ölmüş olduğunu, daha çok yaşamının onu mutsuz edeceğini, mutsuz etmek değil de süründüreceğini, vaktinde ölme ayrıcalığının da, hiç hak etmediği halde bu ayrıcalığın da Babasına tanınmış olduğunu görmüştü. Bu yüzden cenazede Hocasının kızı oldu, ağlamadı. Sonra, her şey bittikten sonra Babasına ağladı. Doğal olan her şey gibi bu da yadırgatıcıydı bizim için.

Sonunda herkes kendi yasını kendince tutmak üzere evlere çekildiğinde, Annem, Feride ve ben o küçük çatı katında buluştuk. Ben masallardan söz etmeye başladım, onlara ilk kez masalları anlattım. Tabii herkes bilirdi Dedemin bana masallar anlattığını, ama masalları içeriğini öğrenen ilk insanlar oldu Annemle Feride o gün.

Ve işte yine masallar karşıma çıkıyordu. Her köşede, her dönemeçte karşıma çıkan masallar da aslında yaşamın yadsınması değil miydi? Düşlerimde bile, kendi imgelemimin özgürlüğünde bile yaşamla anlaşmak,

ona boyun eğmek büyüklüğünü gösterememiştim. Ama hiç değilse masalarda yaratılan düzen insancıydı, doğal olmasa da. Oysa bu sürdürdüğümüz (artık sürdüremeyeceğim) yaşam...

Hem masallar değil miydi baba, hoca ve insan olmayı reddeden bir adama dede olmayı kabul ettirebilenler; bir kez olsun kendisini yaşamın doğal akışına bırakabilmesini sağlayanlar? Yıllar sonra, ikimizin de hiç beklemediği bir zamanda, Dedem artık öğrencilerine bile verdiklerini kıskanmaya başlamışken, yalnızlığının, kendisini yalıtmasının gitgide diri diri gömülmeyi andırmağa başladığı sıralarda, ölümüne birkaç ay kala, masallar bizi yeniden birbirimize yaklaştıracaktı, yitirilmişliklerin bilinciyle.

Şimdi bile beni yaşama bağlayabilecek tek şey masalarla ilgili; ilk kez yeniyetmelik çağında duyduğum ve bütün tutkularım yavaş yavaş sönerken bile inatla varlığını sürdüren, çocuksu bir özlem. O masaları andıkça bir çocuğumun olacağını, bu masaları bir gün çocuğuma aktaracağımı, dünyada hiç değilse bir kez bir çocuğu mutlu edebileceğimi umardım. Son yıllarda geleceğe baktığım zaman kimseyi göremez olmuşum kendimden başka, yalnız zaman zaman, sabaha karşı yatağında yanıma sokulan o küçücük çocuk, ve masalların yarattığı, neredeyse elle tutulur o mutluluk gözlerimin önüne gelirdi. O yakıcı özlem ve soğuk bir merakla öleceğim: Acaba iyi bir baba olabilir miydim bunca olanlardan sonra?

Yine de bir şey daha var masalarda... Işığı öldürmemle ilgili.

Özlem, bir eliyle kucağındaki kese kağıtlarını dengelemeye çalışarak kapıyı açtı. İçeri girince balkonda kocasının oturduğunu gördü.

“Allah Allah erken gelmiş bugün.”

Kese kağıtlarını bırakmak için mutfığa girdiğinde kocasının ciddi yüzünü düşünüyordu, daha doğrusu herkesin ciddi dediği yüzü. Belki de yüzünden ötürü merak ediyordu herkes, onun kendisi gibi bir deliyle nasıl olup da evlendiğini. Ama sabahları güneşin doğuşunu göstermek için kendisini uyandıran, tatillerde bellediği toprağın üzerine eğilen yüz hiç de herkesin gördüğü, ciddi dediği yüz değildi. Bir çocuktan Demir, şaşırılmayı hâlâ unutmamış bir çocuk. Bir Özlem’i gören her günkü ciddi yüzün altındaki bu çocuğu.

- Erken gelmişsin bugün Demir?

- ...

- Demir!

- Efendim.

- Erken gelmişsin dedim.

- Evet.

- A, konyak mı içiyorsun? Dur, bir kadeh alayım da ben de katılayım sana.

İlk yudum yakarak indi. İyi geldi. Mart güneşi tek başına ısıtmıyordu daha.

- Gazeteyi gördüm de aklıma geldi, Hani bir gün sokakta bir Üniversite arkadaşınla karşılaşmıştık. İsmi neydi onun?

- İshak.

- Oymuş demek.

Devam edemedi. Ne diyeceğini şaşırđı. Ne denirdi arkadaşı cinayet işlemiş birine?

- Evet gazetede gördüğün oydu. Cinayet işlemiş.

- Yakın arkadaşın mıydı? Sever miydin?

- Önceleri sevmezdim. Üniversitenin ilk yıllarında. Ukala bulurdum onu. Ukala ve soğuk. Ama çok kültürlüydü. En iyilerinden biri.

- Öldürdüğü kızı tanıyor musun?

- Tanışmıştık.

- Doğru mu gazetede yazanlar?

- Sevgilisi olduğu mu? Doğru. Biraz da onun yüzünden arkadaş olduk. Bir gün okulun bahçesinde karşılaştık. Selam verip geçecektim, bana sigara tuttu. Ne konuştuğumuzu anımsamıyorum. Ama o günkü sesini hâlâ işitir gibiyim. O zaman daha tanışmamıştık. Ama son günlerde ikisini birlikte görmeye başlamıştık. O zaman anladım İshak'taki bu değişikliğin kaynağının Işık olduğunu.

Özlem uzanıp kocasının elini tuttu. Ama boşunaydı, erişemiyordu. Elini çekmediyse, kırmak istemeyişindendi. Özlem kocasının okul yılları hakkında ne kadar az şey bildiğini düşündü.

- Dediğim gibi, o zamanlar yakın arkadaş değildik. Ama ortak ilgilerimiz, ortak dostlarımız vardı. Bir kaç gün sonra, bir akşam bir dostun evinde karşılaştık; aynı bilgiç ses, aynı ukala tavırlar. Ama bu kez ben başka bir kulakla

dinliyordum: bir kaç gün önce sesinde işittiğim yumuşaklığı yeniden bulmak istercesine.

Demir iyice dalmıştı. Karşısında gördüğü karısının kaygıyla kırışmış yüzü mü, on yıl öncesinin karısına yabancı yüzleri mi bilinmez. Ama sanki birdenbire bir hat kurulmuş da on yıl öncesiyle şimdi arasında, sözcükler doğrudan doğruya o zamandan kopup geliyorlar, bu Mart ikindisi tedirgin etmek için.

- Garip bir toplantıydı. Tanımadığım bir sürü insan vardı. İçki de içiliyordu. Ben o zamanlar da böyle içerdim. Önümde bir rakı kadehi oyalanıp duruyordum.

Özlem elinin altında kocasının elinin titrediğini duydu.

- Zaman toplumculuk zamanlarıydı. Toplumculuğun bir iyimserlik öğretisi olduğundan konuşuluyordu. Sonra İshak konuşmaya başladı, herkesin saçmaladığını söyledi. Tarih bir yazgıdır, dedi, her zaman bir yazgıdır. Ama ancak tarihin ters tarafından doğmuş olanlar görür, ancak onlar tarihi bir yazgı olarak yaşarlar. Ama yanlış anlamayın, budala değilim, elbette ben de görüyorum yeni bir zamanın hazırlanmakta olduğunu.

Demir biraz mahcup gülümsedi Özlem'e:

- O zamanlar hepimiz inanırdık güleç bir zamanın-insanlarının omuz omuza yaşayacakları bir zamanın yakın olduğuna. Ama başka insanların. Ancak başkaları için zaman sonsuz bir olanaklar bütünüdür. Gerçi günü gelir, onlar da, yeni bir zamanı hazırlayanlar da ta-

rihin bir yazgı, bir hasım olarak karşlarına dikildiğini görürler. Ne çabuk unuttunuz babalarınızın, dedelerinizin coşkusunu! Evet, bu gün onları kınıyoruz; paylaşmayı ortaklaşmayı bilmedikleri için. Ama onlardan öncekiler de özgürlüğü bilememişlerdi. Bizim atalarımız için sorun özgürlüktü, sınırları aşmaktı. Bizim için coşkunun adını onların koyduğunu unuttunuz mu? Ancak onlar özgürlüğü, ya da özgürlük olanağını gerçekleştirdikten sonradır ki, ortaklaşma olanağını gerçekleştirdikten sonradır ki ortaklaşma olanağının farkına varıldı. Gelecek için umutsuz değilim; eleştirdiğim, sizin, benim iyimser olma hakkımız. Diyorum, ölmek için doğmuş insanlarız, tükenmekte olan bir türün son temsilcileriyiz biz.

Zaman geçiyor.

Kolay olacağını sanmıştım hazırlanmanın, ölmeye yetecek bilinci kazanmanın. Bir aydın özentisi belki, belki son kalan aydın özentisi, bir işe yaramayacak, kazanılması hiçbir şeyi değiştirmeyecek bir bilinci kazanmaya çalışmak. Yine de tersini, böyle ölmeyi düşünemiyorum.

Yoksa bir umut mu bu da? Hâlâ? Buna da, burada bir umut denebilir mi?

Yine yanlış sözcüklerin ardına sığınıyorum. Biliyorum, çoktandır biliyorum kelimelerin birer araç değil efendi olduklarını, aslına uygunluklarının söz konusu olmadığını, asıl yaşantıların, koca yaşamların sözlere, bizim sözlerimize de değil, bir zamanlar söylenmiş olanlara, kehanetlere, lanete uyduğunu ya da uymadığını. Kim bilir, belki mutluluk da öyledir, sözcüğüne uygun bir duygu duymak, öyle bir şey yaşamak...

Ayaklarıma dolanıyor kelimeler. Ne kadar şiddetli kullanırsam kullanayım dili, “cinayet” sözü de, diğer bütün sözler de koca bir sahnede yalnız kalan, yalnız bırakılan küçük bir çocuğu çağırıyor, ışık karanlıkta kalıyor. Kelimeler ölümü aydınlatmıyor. Kelimeler beni Işığa götürecek yolu açmıyor.

- Işıklıken onunla yaşarken mutlu olduğunu sanıyordum. Ama işte bu konuşmaların geçtiği günler Işıkla yeni tanıştığı, aşkın aklını başından aldığı günlerdi. Yalnız bu konuşma mı?... Gece ilerledikçe tartışmalar yerini içki söyleşilerine bıraktı, kavramsal çözümler yerini koyu bir belirsizlik aldı. İshak'ın yüzü gittikçe geriliyordu. Çok içerdi, ama iyi içiciydi, dağıtmadan, yıkılmadan, kusmadan, içtiği miktarı kimseye sezdirmeden içerdi. Çevremizde ağlayanlar oldu, gidenler gitti. Nedense ben bir bahane bulup kalkamıyordum bir türlü. Öyle ki gecenin sonunda bir ikimiz kalmıştık uyanık, İshak'la ben. Güneş doğmak üzereydi. İshak başını öne eğmiş oturuyordu. Hâlâ masa başındaydık. Bir ucunda o, bir ucunda ben. Sonra başını kaldırdı; onca mesafeden şakaklarında damarların attığını görüyordum; yüzü, teni öylesine gerilmişti, sanki çatlayacakmışçasına; uykusuzluktan gözleri çökmüştü... Tanrım, nasıl acı çekiyordu! Niçin acı çekiyordu? İşte Işık'la yeni tanışmıştı, âşıktı, mutluydu, mutlu olduğunu sanıyordum, hep mutlu olduğunu sanıyor, mutlu olması gerektiğini düşünüyorduk... Sonra gülümsedi. Sanki mutsuzluğunu paylaşmaya çalıştığımı anlamış da yarı teşekkür eder, yarı özür dilercesi-

ne gülümsüyordu. Sonra güneş doğdu. Elini kaldırdı, belirsiz bir hareket yaptı. Gün ışığı şişeler, bardaklar arasında kırılmış, odayı pırıltılı bir aydınlığa boğuyordu. İshak birdenbire gevşedi. O mutsuzluk da dönüştü. Dönüşmedi de kendisini anlatılmaz bir yorgunluğa saldı, yumuşacık bir yorgunluğa. O zaman anladım, ya da belki o zaman değil de daha sonraları, o geceyi andıkça anladım, mutluluk sandığı, sandığımız aslında yorgunluktu. Ancak onu günden güne günden o garip güç yakasını bıraktığı, tükeniverdiği zamanlarda buluyordu sesi o yumuşacık sıcaklığını. Herhalde Işık da kendini koyvermesini, çabadan vazgeçmesini sağlıyordu... Bir bütün sabah boyunca ikimiz, o güne dek birbirinden pek hoşlanmamış iki insan, o şişelerin arasında, feci bir gecenin artıkları arasında çocuklar gibi aydınlığın kırıla kırıla artmasını, bir içki sofrasından garip ülkeler yaratmasını izledik.

Demir yutkundu. İkinci akşama doğru epey ilerlemişti. Bir meltem havayı serinletiyordu. Bardağını yeniden doldurdu. Zihninde “acı” kelimesi başıboş uğuldadı, durdu.

Akşam olmuş

Geldiğimden beri ilk kez kendi dışımda bir şeyle ilgileniyorum. Şaşırtıcı değil aslında. Zaten farkına varmazdım ki doğanın, çevrem. Bağlandığım zamanlar bir yere değil, bir insana bağlandım hep. Demek aşamıyor insan alışkanlıklarının köleliğini, alışkanlıkları edindiği çevrenin dışına da çıksa, hapis haneye bile girse.

Oysa bilmez de değilim akşam olduğunu, sabah olduğunu görmenin, bunları birer değişiklik, birey olarak algılamanın nasıl bir esenlik kaynağı olduğunu. Zaman zaman karar verirdim, kendimi kavramların soğuk cehenneminden dışarı atmak için doğanın ilgisizliğinde, aldırma zlığında bir avuntu aramaya. O zaman sabah, akşam, bozkırın bitmez çizgileri, Hüseyin Gazi'nin uzaklığı, her neyse o, o bitmez iç konuşmamı, hesaplaşmamı, şefkatli bir elin dokunuşu gibi, çocukluğumun hastalıklarında Annemin elinin beni uyumaya teşvik edişi gibi keserdi. Şimdi de deneşem...

Evet, akşam olmuş. Evet, güneş batmak üzere. Evet, bir hücredeyim, daha önceden kitaplarda betimlerini okuduğum, filmlerde gördüğüm hücrelere benzeyen bir hücre işte. Dar, kirlice, aşağı yukarı boy hizasında parmaklıklı bir pencere var. Pencereden dışarı bakınca yüzüme hafif bir esinti çarpıyor; çıplak temasın tazeliği, biliyorum çok uzun sürmeyecek, beni yine gerilere, eskilere götürecektir; ama şimdi bunu düşünmemeliyim, hiç değilse sürdüğü kadar sürsün bu an, bir yenilenme, bir dirim belki. Biliyorum bir hafta, bilemedin on gün sonra öleceğim, ne gereği var bu sonuçsuz yenilenmenin bilmiyorum, ama güzel böyle, iyi, sürsün. Şimdi yıldızlar da birer birer.

Çoban Yıldızı! Çoban Yıldızı çıkmış bile

Şimdi aynı Çoban Yıldızı geçmemiş, geçemeyecek bir ânın bekçiliğini yapıyordur. Uzak bir yerde, yıldızların en iyi, en parlak görüldüğü bir yerde, bir yeniyetme bir parmaklığa yaslanmış. Çoban Yıldızına bakıyor, yanında bir genç kız, Işık oturmuş, ona yaslanmış. Şimdi ikisi de alabildiğince dingin, gözlerinde biraz öncesinin yaşlarının parlaklığı var. Oğlan gecikmiş bir delikanlı, kızın yüzü

Hayır, anlatamam. Anlatmayacağım Işığın yüzünü.

O yeniyetme benim, yaşamımın tek büyük aralığının, büyük kopuşunun ilk günlerinde, gözlerim gençliğin temiz özlemlerinin safdil gözleri.

Önce ben tek başıma terasa çıkmıştım, duyduğum mutlu etme, paylaşma tutkusundan gözlerim dolmuştu, ağlıyordum. Arkadan Işık gelmişti; ben onu görünce ürkmüştüm, takılacak diye, sevmediğimden, takılmasına kızdığımından değil, ama o ân başkaydı, yanlış bir şey söylenmesin istiyordum.

Oysa Ege'ye vuran güneşe, Çoban Yıldızına bir kez bakması yetmişti anlaması için. Yanıma çöküp sırtını bana yaslamıştı. Ben bölük pörçük cümlelerle anlatmaya başladım. “Mutluluk” kelimesini kullanabilme yürekliliğini ilk kez gösteriyordum. Her şeyimi sunmak istiyordum, varımı, yoğumu, kendimi paylaşmak istiyordum oysa... Bir yandan da ağladığım için gözlerimi kaçırıyordum, yüzüne bakamıyordum alay etmesin diye, ama nice sonra yüzüne bakabildiğimde onun da ağladığını, hem de benim gibi değil, sakınmasız ağladığını gördüm. O zaman benimle aynı şeyleri duyduğunu sanmıştım, ağlamasının bu yüzden olduğunu. Oysa şimdi gözümün önüne gelen yüzü.

Hem niçin ertesi gün bana “Seni çok seviyorum” dedi, “Seni çok seviyorum, ama senden bir çocuğum olmasını istemezdim”? Niçin? Bildiği halde “Çocuğum”un bana en çok mutluluk veren imgelerden biri olduğunu? Şimdi gözümün önüne gelen yüzünde gördüğüm acıma mı? Daha o akşamdan mı başlamıştı bitmeye yazgılı ilişkimizin yasını tutmaya? Daha o akşamdan bilebilir miydi kendi yasını tuttuğunu? Benim yasımı...?

Paylaşmak için, mutlu etmek için, önce mutlu olmak...? Hayır.

Neydi Çoban Yıldızının altında o akşam Işığın düşündükleri; onu ağlatan? Şöyle mi: “Değil mi ki mutluluk vermeyi bir tutku olarak yaşıyorsun, mutlu etmeyi kendi kurtuluşun olarak tanımlamışsın...?”

Neden korkuyorum? Kelimeler Işığı çağırırsın, beni Işığa götürsün istiyordum, işte Işığın sözleri dolduruyor hücremi:

“Sevgili, bir simitçinin yüzünde, arabasının seslerinde, sütçünün günlük bağırışında, işlerin nasıl gittiğini gör-

mek için yol kenarından başını uzatmış bir otun bedeninde gizlidir. Attığın her adım baştan başa sevgidir, sevgilidir.”

İtiraz etmemiş miydim Işık bunları söylediğinde; “Hayır!” dememiş miydim? “Bu yabancı dünyada tek sevgili sensin Işık; anlatmaya kıyamadığım yüzü kasıklarımı tutuşturan”!

Ama ne diyor Işık, ölüme, ölümüne çeyrek kala? Yıllardır ilk kez baş başa kaldığımızda, o korkunç ziyafetin ortasında bir fırsat bulup baş başa kaldığımızda; daha benim elim, gecenin sonunda Işığın yüreğini bulacak yağlı et bıçağına gitmemiş, daha o bıçağın yabancı varlığı egemen olmamış bana, yalnız Işığın yüzünü görüyorum yıllar sonra ilk kez. Oysa ne diyor Işık?

- Nasıl hâlâ anlamazsın!? Şu senin çekmekte olduğun acının benimle bir ilgisi yok. nasıl bir zamanlar duyduğunu sandığın mutluluğun da benimle bir ilgisi yoktuysa. Yıllardır içinde biriktirdiğin tutkuya şans tanımaya karar vermiştin beni tanıdığında. Şimdi seni için için kavuran da aynı tutku.

Sonra yumuşadı, son sözlerini söyledi:

- Ben istemez miydim sanıyorsun? Seninle mutlu olabilmeyi. Seni mutlu edebilmeyi? Sana erişebilmeyi ben istemez miydim sanıyorsun?

Neden korku buz gibi kavırıyor yüreğimi bu sözleri andıkça? Neden? “Hayır!” demedim, demiyorum, “Sen sevgilisin Işık!” demiyorum. Bana kendimi aşma olanağı tanıyan, ilk kez beni yazgımdan, bencilliğin dar çemberinden kurtaran... Yoksa, bütün bunlar değilsen, sana “Sevgili” diyemiyorsam,

Sen kimsin Işık?

ölmeyen

Kimin sesi kulaklarımda uğuldayan, beni yeni korkulara salan, beni bana anlatan?

ölmeyen sevinin

Beni çağırıyor mu bu hücremin duvarlarını korkuyla sarsalayan yabancı ses? Yoksa tanıyor muydum onu? Hem niçin korkayım ölümle yüz yüze olduğuma göre, yitirilecek neyim kaldı Işığın anısından başka? Niçin çağırıyor, nereye götürüyor?

ölmeyen sevinin öldürücü olduğunu

Sonu geldi. Tanıyorum, söyleyeni değilse de söylediğini biliyorum. Masalsı sevdaları anlatıyor, masalların cümlesi bu. Her yerde, her köşede, her dönemeçte, en çok da hiç beklemediğim zamanlarda karşıma çıkan masallar yine karşıma çıkıyor. Korku kaynağını buluyor.

bilememiş

Niye bilemedim? Koca bir sahnede yalnız bırakılan bir çocuğun yalnızlığında doğan bir tutkunun, kör bir kasırga gibi, kuşaktan kuşağa, Dedemden denizci Dayımın çıkmazına ve Anneme, Annem'den Ablamın çocuksuzluğuna ve bana, benim cinayetime, bu hücreye estiğini, kendisine masallar yaratarak, bizi masallara tıkayarak estiğini mi? Evet bilmiyordum. Aşkla bile o tutkulu bencilliği aşamadığımı sürdürdüğümü, evet, bilmiyordum. Evet bilemedim, bizim, benim bile, masallardan öte hiçbir şey görmediğimi, Işığın yüzünü hiç görmediğimi.

Ben tutkunun yörüngesine kazara kapılmış bir zavallıyı, zavallı bir yabancıyı masalların kanlı yazgısına kurban ettim, o kadar. Ben birini öldürmedim, bir cinayet işledim.

Kimi öldürdüm? Öldürdüğüm birini hiç tanımadım. Ben Işığı tanımadım.

bu zavallıya kim yol gösterecek şimdi,

Yol yok, ne gerek var gösterene? Hiç olmadı. Her şey daha başlangıçta vardı; her şey o koca sahneye içkindi; sonra her şey, o koca, o yalnız sahneye içkin her şey, masalların kanlı mantığının buyruğuyla çözüldü, serimlendi. Ama hiç yol katedilmedi. Geleceklerini, gelecek sandıklarını bir tutkunun egemenliğine yitirmiş olanlar sonunda geçmişlerini de yitiriyorlar, masalların süresizliğinde.

Şimdi her şey bitti. Her şey yaşanmamış gibi. Yalnız yabancı birinin, adının Işık olduğunu anladığım birinin kanlı bedeni kaldı kaldırım taşlarında, yüreğinde yağlı bir et bıçağı. Yazık oldu.

Ben hazırım - hazırlanmak denebilirse bu günün sayıklamasına. Ama artık görüyorum, hep gözümün önünde olanı; ölümün bizim için varılan bir durak olmadığını, biz neredeysek orada olduğunu, hep tek seçenek olduğunu, bizim seçmediğimiz, o çocuğu o sahnede yalnız bırakanların bile seçmediği bir seçenek, tutkunun tutsaklığı

*ölmeyen sevinin öldürücü olduğunu
bilememiş bu zavallıya kim yol
gösterecek şimdi, hazır olduğunu
söylediği ölüme kim götürecekt onu?*

Bünyamin ve Melikus

Giriş:

Yazgı ya da Nakarat

- Buluşacaklar buluşacaklar
- Kim buluşacaklar
- Bünyamin'le Melikus Melikus'la Bünyamin
- Melikus'la Markus değil
- Melikus'la Bünyamin Bünyamin'le Melikus
- Bünyamin'le Zühre değil
- Bünyamin'le Melikus Melikus'la Bünyamin
- Nasıl buluşacaklar?
- Barışık yıldızlar çatışınca
- Ezelde birleşenler zamanda ayrılacak
- Markus ne kadar kralısa
- Zühre'nin elleri o kadar ak.
- Zühre ne kadar sultansa
- Bünyamin o kadar kahraman.
- Masal masal içinde
- Bu bir masal mı?
- Bu masal bir masal mı iki masal mı
- Yoksa yeni bir masal mı?
- Masal zaman içinde
- Hangi zaman içinde?
- Şimdi ve her zaman
- Barışık yıldızlar çatışınca
- Toprak kana doyunca
- Tarihin kanlı buyruğuyla
- Melikus'la Bünyamin buluşacak
- Ezelde birleşenler şimdi ayrılacak
- Masallar karışacak
- Masallar çatışacak
- Masallar çözülecek

- Bünyamin Melikus'u yitirecek
- Melikus Bünyamin'i yitirecek
- Barışık yıldızlar atışınca
Tanrılar toprağı terkedince
Toprak kana doyunca
- Nerede?
- Orada ve burada
şehirlerde kıyılarda
Heryerde ve hep Anadolu'da
- Kahır dolu Anadolu
Zalim toprak
- Başında ve sonunda
Kahır dolu Anadolu
Kara toprak.

Melikus'un Takvimi

Sen ölmüş gibiydin bana
Ama denizlerde görmedim gözlerini
Buruk bir Ekim boyunca
Kasım'da ölüler avutmadı
Karanlık Kasım uyutmadı
Beni sensiz bulmasın diye
Azrail'in ninnisi.
Aralık'ta Markus geldi
Kırgınlığını bir yara gibi bir tuğra
Gibi taşıyan, yarasıyla yaşayan
Yarasıyla çoğalan Markus.
Ocak'ta Markus'un yaşlı gövdesini sevdim
Markus'un yaşlı gövdesine sığındım
Markus'un kral gövdesinde
Kralın korku kokusunda
Yaşamak için hep başka bir fırsat bekleyen
Ne ölü ne diri çocuklar tanıdım.

Kıtlık ayı Şubat'ı anımsıyorum
Sular donmuştu.
Mart'ta çözülen kar suları
Uykularımı tedirgin etti.
Yine Markus'a sığındım.
Sen aşkın zamanı olmaz demiştin,
Markus'un sevgisi gelecekler kuruyordu korkudan
Bana barınak oldu Markus'un korkusu
Sen ölmüş gibiydin bana.

Hatırlayasın, senin ve benim gençliğimin ustası
Nisan ayların en zalimidir, demişti.
Nisan ayında dirimin zulmünü tanıdım.
Nisan ayında Markus'un dölü aktı
Bacaklarıma ve kalçalarıma ve kalçalarımından
İçlerime aktı Markus'un dölü;
Mayıs ayında daha Markus'un çocuğunun
Anası olduğumu bilmiyordum, Haziran'da öğrendim.

Ve Temmuz'da Doğu'da senin ülkende
Tanrılar dirilirken
Tanrılar geri dönerken
Sen bana döndün.
Telefonlar işlediyse Temmuz ayı boyunca
Senin için işledi ve uçaklar
Lufthansa PanAm ve diğerleri,
Tuhaf adları Şerafettin ve Rahmeti
Ve Haşim olan hemşerilerini
Gurbete götüren ve gurbetten döndüren bütün çocuklar
Ve benim susuz benim çorak ülkemin
Savaş elçilerini, kissinger'i ve diğerlerini
Göklere salan bütün uçaklar
Senin için gerdi kanatlarını
Ve havaalanlarında spikerler anons etti
Havaalanlarının madeni sesi
Bünyamin Melikus'a döndü dedi

Masalcının Sevdası

Eğer
Topladığım gülleri
Öğrendiğim bütün türküleri
Serebilseydim önüne
Belki
Yine de kapanırdı
Bedeninin bütün limanları
Bir bir yüzüme.

Bünyamin'in Melikus'a Vedası

Acı sözler acıyı dindirmez
Git artık
Seni doğuran ana
Seni doğuran sularda boğuldu,
Artık göğe ağabilirsin.

Beni durduran kara toprak
Beni çağırıyor
Git artık

Yabancı Dostlar

Vaftizci yalan söylemiş
Ne iyi İsa bizi sağıltacak
Ne Muhammed'in adaleti geceyi yırtacak
Kara yarım bizi kimse kurtarmayacak

Hey Melikus başka Melikus güzeller güzeli
Melikus! Toprağın tek rakibi
Yalan söyledi o da Vaftizci gibi
Sevdadan hayır yok bize

Sevda tarih dostluk dedikleri
Birkaç köşkle birkaç huri
Yalan söyledi Melikus Vaftizci ve diğerleri
Hayırsız yarım bu gövde senin olacak

İşte devran işte anam işte yıkım
Bir koca yalan oldu masalım
Yabancı dostları unutalım
Kara yarım biz şimdi kime sığınalım

Vakterdi kapanır şimdi geçmişin bütün limanları
Şimdi başlayan kimin saltanatı?
Biz bize kaldık şimdi, hayırsız bir toprağın bütün evladı
Kara yarım karanlık yarım razıyım rahmetine.

Masaldan Sonra

I

Daha onu ilk kez gördüğünde; ilk kez değil, ona ilk kez cinsel -hatta belki duygusal- bir gözle baktığında, aklına gelen söz eskiliğiyle ve hatta bayağılığıyla kendisini şaşırtmıştı: Saçının her telini ayrı ayrı sevmek isterdim.

Çünkü dar alnına düşen seyrek kahkülünün her telini tek tek seçebiliyordu.

O zaman bile bunun, bu görünüşün bir bakımın -bir özenin- ürünü olduğunu sezmişti. Daha sonra, ilk kez birlikte oldukları gecenin sabahı –kendi evinde, temizlikçi kadın beş haftadır uğramamış, görünen her yüzeyin üstünü sobadan yayılmış bir toz tabakası kaplamış, yatak çarşafı beş haftadır değiştirilmemiş; ama Pera Palas’ın barından çıktıklarında saat gece yarısını geçmişti, gidecek başka yerleri yoktu, kendi evini önerirken özür dilemişti- işte o gecenin sabahı, birlikte çalıştıkları işyerine vardıklarında, hiç kimseye sezdirmeden kaybolup çevredeki bir kuaföre saçlarını yıkattırmıştı.

II

Ertesi gece bunları kaleme alırken, ierki odada onun soluk alıp vermekte olduğunun farkında. İşitmesine gerek yok; zaten soluk alıp vermekte olduğunun tek işareti oğlaninkini andıran göğsünde kaburga kemiklerinin bir görünüp bir kayboluyor olması. Yazmaya devam ediyor.

“yle bir metin yazmak isterdim ki, yazı açısından, yazılabilirlik, anlaşılabilirlik açısından bir enkazı andıran bu hayatın kendine özgü tadını da hissettirebilsin.”

III

Turgut Uyar'ın cenaze töreninde, başka cenazelerin namazını kılan cemaatin içinde oraya Turgut Uyar için gelmiş insanlardan üç kişi vardı. Ötekiler, Turgut Uyar için gelenlerin büyük çoğunluğu, Teşvikiye Camii'nde iç avlunun yerini tutan büyük bahçede durmuş, uzaktan bize bakıyorlardı.

Üç kişiden biri bendim. Biri küçük Turgut. Öteki...

(Ötekinden uzun uzun söz etmek istemiyorum. O günden kısa bir süre sonra bir gece seviştik. O ilk geceden hemen sonra, bir telefon konuşmasında ifade ettiği duyguların toy sınırsızlığı, bu sınırsızlığın kışkırtıcılığı, çağırıcılığı beni ürküttü. Beni, başrolü sahte bir kıskançlığın oynadığı, sonuçsuz, sevinçsiz bir tutku oyununa davet ediyormuş gibi geldi. Üstelik bir yandan da kullandığı tutku dilinin içtenliğinden de kuşkulanıyordum. Daha doğrusu belki de artık öylesi dillerin içten olarak kullanılabileceğine inanmıyordum. Geri çekildim.

Zaten o sırada romantizmin herhangi bir ifadesi karşısında temkinli, hatta müteyakkız olmaya fazlasıyla hazırdım. Kendimden özellikle memnun olduğum anlarda, kendi aramızda -kendi dar çevremizde- duyguları bastırmadan ehlileştiren, onları mutlaklaştırmadan

tutkulara, geçici cazibelere hakkını veren ‘medeni’ bir dili keşfetmiş olduğumuzu düşünüyordum.

Ama daha sonraları, onunla her karşılaşmamızda, kendimden en fazla memnun olduğum anlarda bile, yanılmış olabileceğimi düşündüm. Emin değilim.)

Cenaze namazını kılanların içinde benim neden bulunduğumu açıklamak nispeten kolay. Şairin halkımın itikadıdır dediği şeyi, aynı zamanda pratik de olan bir düzeyde içermemiz gerektiğinin teorisini yapıyordum (Hâlâ da yapıyorum.). Benim cemaatin içinde bulunmam, bir bakıma, cemaate uzaktan bakan kalabalıktan hareketle, orada yaşanmış bir yarışmanın sonucu olarak benimsenmiş bir tavidir.

Beni asıl ilgilendiren de Küçük Turgut. (Ya da belki de üçümüzün orada nasıl bir grup oluşturduğu. Öteki ile beni herhangi bir yerde bir araya getirebilecek koşullar daha tanıdık, daha açıklanabilir şeyler.) Onu bizi izleyen kalabalıktan ayıran ne? Aradaki mesafe neyi temsil ediyor?

Olaydan bir yıl sonra, babasının ölümünün birinci yıldönümünde Küçük Turgut’la bir söyleşi yapıldı: Aslında ben bu aileye edebiyat alanında pek yakışmayan bir bireyim.

IV

Belki yaşadıklarından farklı, daha yazıya gelir bir hayatın içerisinde, ikisi de böyle bağımsız birer şahsiyet olarak gelişmezler, şimdi tasarlanması güç bir insanın yaşamak zorunda kaldığı bir çelişkinin kutupları olarak kalırlardı. Yani belki bütün bu eğilimleri birden barındıracak tek bir bünye mümkün olabilirdi. Oysa şimdi birbirlerini, düşman değilse de, nüfuz edilemez birer odak gibi seyrediyorlar.

V

Bir zamanlar “akılcı”, “akıllı” ve “makul” nitelemelerini birbirinden ayırmanın çok önemli olduğunu düşünmüştü. Daha doğrusu “rationalist”, “rational” ve “reasonable” terimlerini... Çünkü o zamanlar, artık uzunca bir süredir İngilizce düşünüyordu; “akılcı”, “akıllı” ve “makul” kelimelerini bu terimlerin karşılığı olarak keşfetmişti.

En kolayı akılcılıktı. Gerek ne olduğunu dile getirebilmek, gerek karşı çıkabilmek açısından. Çünkü akılcılık sadece sözler düzeyinde varolan bir şey, bir açıklama tarzı, bir kuram.

Ama sorun akılcılık değil, akıl; kuramın kurmaya çalıştığı şeyin kendisi, gerçekliği. Melikus’la yaşadıkları masalın kendi bütünlüğünü kuramamasının, hak ettiği sonuca ulaşamamasının temelinde, kendisini dünyevi bir zorunluluk olarak dayatan aklı görüyordu. Birlikte yaşayabilecek bir yer, bir ülke bulabilmek, aşklarını barındırabilecek bir hayat tarzı kurabilmek için akıllı olmaları, ilişkilerine yabancı birtakım hesaplara başvurmaları gerekiyordu. Oysa akıllı olmak, masala ihanet etmek demektir.

Üçüncü terim ise tedirgin bir kuşkunun kaynağı. Kendisini Melikus’tan farklı kılan, onun ateşinden koruyan

ama aynı zamanda onu sevmesini, masalın sürmesini sağlayan, hatta Melikus'un bile kendisini sevmesinin gerekçelerinden biri olan özellik "makul olmak" diye tarif edilemez mi?

Bütün bunlardan da artık o kadar emin değil.

Üstelik sorun sadece Melikus'la ilişkisi de değil. Dönüp geri baktığında, gençliğinde yaşamış olduğu bölünmelerin, girdiği çıkmazların, çektiği dinmek bilmez baş ağrılarının ardında yine aynı aklın kendisine karşı baskısını gördüğünü düşünüyor.

Bazen sözler, ama rastgele edilmiş sözler değil, sözlerin belli bir varoluş tarzı, herhangi bir pratikten, hatta tensel bir temastan bile daha çok ağırlık taşıyabiliyor; beni, “varlık” mı, “hakikat” mı, “öteki” mi diye adlandıracağımı bilemediğim bir şeye her şeyden daha çok yaklaşıyorlarmış gibi olabiliyor.

Bu cümleyi ne zaman yazdığını hatırlıyor. Göğüsleri bir oğlan çocuğununkini andıran kadınla üçüncü sevişmesinden sonraydı. Gözlerini açtığında göz göze geldiler. Dudaklarının, kendi dudaklarının aralandığını hatırlıyor. Ama sonra bir şey söylemedi, eğilip kendisine bakan gözleri öptü. Bir şey eksik kaldı.

Dudaklarının aralanması “Thank you” ya da “Teşekkür ederim” demek içindi.

Daha önce sevişmiş olduğum her kadına -Melikus’a her defasından sonra- “Teşekkür ederim” demiştim.

Belki de bütün mesele şundan ibaretti: Sevişmenin devamı olabilecek hiçbir davranış, ifade etmek istediği şükranı dile getirmeye yetmiyordu.

Bir kadına ilk kez teşekkür ettiği ânı da hatırlıyor; kadın gülmekle yetinmişti. İkinci defasında başka bir kadın, önce şaşırılmış, sonra da ona sarılıp kulağına fısıll-

damıştı: “Bir daha seviştiğin hiçbir kadına ‘teşekkür ederim’ deme”.

Yine de vazgeçmedi. Melikus’la seviştikten sonra ona da teşekkür etti. Melikus bir an ciddileşti, sorgularmış gibi baktı. Bakışları varolan bütün suların derinliğini kazandı. Sonra o da “Thank you” dedi.

O geceden sonra, her sevişmelerinin sonrası, bir an için olsa bile, resmi bir tören gibi oldu; birbirlerine “Thank you” dediler.

şükran... Belki masal da bundan ibaretti.

Aynı sıralarda bir kitapta altını çizdiği bazı satırlar var.

“Bir marangozun çırağı, dolap vesaire yapmayı öğrenmekte olan biri örnek olabilir. Onun öğrenimi, çeşit çeşit aletleri kullanmayı öğrenmek için girişilen bir dizi temrinden ibaret değildir. Ne de, yapması gereken şeylerin alışılmış birimleri hakkındaki bilgileri derlemekten ibarettir. Eğer gerçek bir marangoz olacaksa, insanın bütün barınaklarına doğanın bütün zenginlikleriyle giren ahşaba, ahşabın değişik türlerine ve onların içinde uyuklayan biçimlere karşı sorumlu olmak, onları yanıtlamak durumundadır. Aslında zanaatın sürekliliğini sağlayan da ahşaba olan bağlılığıdır. Bu bağlılık olmaksızın zanaat boş bir meşgaleden ibaret kalacaktır ve onunla ilgili her şey sadece iş dünyasına, işletmeye ilişkin kaygılarla belirlenecektir. Bugün her elemeği, her türden insani girişim bu tehlikenin tehdidi altındadır. şiir yazmak gibi, düşünmenin de bu tehlikeye karşı bir bağışıklığı yoktur. (...)

Düşünmeyi öğrenmeye çalışıyoruz. Belki düşünmek de tıpkı dolap yapmak gibi bir şeydir. Ya da hiç değilse o da bir zanaat, bir ‘el emeği’dir. ‘Zanaat’, kelimenin asıl anlamında, ellerimizin gücü ve hüneri demektir. El

tuhaf bir şeydir. Yaygın görüşe göre el, bedensel organlarımızın bir parçasıdır. Ama elin özü, onu kavrayan bir organ olmasıyla belirlenemez ya da açıklanamaz. (...) Ancak konuşabilen, yani düşünebilen bir varlığın elleri olabilir. (...)

Elin jestleri dil boyunca dolanıp durur; özellikle de insanoğlu susarak konuştuğu zamanlarda en saf halleriyle varolurlar. Ve insan ancak konuşurken düşünür-doğru olan, metafiziğin hâlâ sandığı gibi, tersi değildir. (...) Düşünce insanın en yalın ve bu yüzden en zor el emeğidir; uygun ânında yapıldığı takdirde.”

Dört yıl önce altını çizmiş olduğu bu satırları yeniden okuyunca gülümsedi. Arkadaşlarının, kendisinin tam da o “uygun ân”ı bilmediğini söyleyeceklerini düşündü. Belki de sevişmeden sonraki an, konuşmanın, söz söylemenin ancak susarak mümkün olduğu o anlardan biriydi.

Ama işte tam bu nokta, onu ilk kez okuduğunda bile Heidegger’i izleyemediği noktaydı; gizemciliği andıran bir sükût. Düşünce böyle yoğun ve uygun anlarla sınırlandırıldığı takdirde, kendisini sessizlikle ifade ettiği takdirde, onun da bir racona, bir poza dönüşeceğinden korkuyordu. Önemli olan söylenen her söze bir tür özenin, öyle gizemli ve derinlikli de olmayan yaygın bir dikkatin sindirebilmesiydi. Ancak Heidegger’in ‘gevezelik’ diye mahkum edeceği konuşmalar bile böyle bir dikkatle konuşulabildiği takdirde...

Geçenlerde, inançlarından, inançlarının onu yapmaya sürüklediklerinden ötürü on beş yıl hapis yatmış biriyle tanıştı. Dost olur gibi, daha da önemlisi birlikle bir iş yapabilecekmiş gibi oldular. Yapmayı düşündüklerini tartışırken bir ara o “söyleyene değil söyletene bak” dedi. Bünyamin onun bunu söylemesindeki rahatlığa

imrendi. “Benim de üç dört yıl önce yazmış olduklarımın berisinde bir söyletenin bulunduğuna inanmak isterdim” diye düşündü.

VII

“A form of behaving she does not partake in, she never has.’ Hayatta kendisine bir ilke olarak benimseyebileceği tek şey bu: Kendisine yabancı bir davranış tarzı. Kendisi ile tam bir boşluk, mutlak bir kayboluş arasında duran tek şey. Bir laf olarak “müdahale etmek”ten, kendisini “olayların akışına bırakmak”tan bahsediyor; gerçekten öyle davranan, öyle davranmak zorunda kalan, bunu bir ilk değil bir sorun olarak tarif ettikleri halde başka türlüünü beceremediklerinden ya da mevcut seçeneklerden hiçbiri gerçekten bir seçenek gibi görünmediğinden kendilerini koyverenleri görünce irkiliyor.

Bunları -onu- anlatmak kolay. Ama sana onun benim için taşıdığı anlamı nasıl anlatayım, Melikus?

Şöyle densesem: Bir süre önce aklıma Fitzgerald, daha doğrusu onu okuduğum dönem geldi. Onun beni etkilediği gibi, ondan biraz önce ve biraz sonra okuduğum yazarların beni etkilediği gibi bir daha hiç kimsenin beni etkilemeyeceğini düşündüm. Önümde yeni ufukların açılmasından da önemlisi, bir daha kimsenin kullandığı dilin tadını neredeyse tenimde, günleri yaşama tempomda öyle duramayacağımdan korktum.

Sonra Berger’i keşfettim. İlk okuduğumda değil -daha

birlikteydik ilk okuduğumda- yavaş yavaş keşfettim onu. Hayatla teorinin arasında, hayatın bayağılıyla, kötülüğüyle, teorinin yalnızlığı ve küstahlığı arasında barınılabilecek bir yer, daha doğrusu izlenebilecek bir yol olduğunu düşündürdü bana. Bayat bir denklem ama hayatımda ilk kez yazı ile ölümsüzlük arasında bir ilişki kurdum. Bir zamanlar sevilmiş olanların hayatın bayağılığından kurtarılabilceğini, süreklileştirilebileceğini düşündüm. Yazı benim için yeniden önem kazandı- bir coşku ya da kurtuluş gibi değil bir sığınak olarak.

Ama anlatmak istediğim yazının benim için kazandığı önem değil. Anlatmak istediğim bir tıkanma ve sonrası. Bütün bunlar iki yıl önceydi. Arada geçen süre içinde beni yeniden umutlandırır gibi olan tek şey edebiyat olmadı.

Senden sonra hiçbir kadınla sevişmenin benim için öyle önemli olacağını düşünmemiştim; öyle de önemli olmadı zaten. Sınırlar bir daha erimedi.

Ama sabahları -her sabah değil bazı sabahlar- uyandığımda, onun elinin vücudumda gezindiğini hissedince, günün rengi değişiyor, bir kere daha dünyanın bir parçası olduğumu düşünüyorum, onunla barışıyorum.

Evet, konuşamıyoruz. Evet, benim için bir sorun olan hayatım, onun gözlerinde bir ilke nezdinde. İlişkimizi görseydin, gözlemlerseydin, benim hakkımdaki en kötü kuşularının doğrulanmış olduğunu düşünebilirdin. Anlaşamadığım, beni anlamayan, anlamasını ummadığım, en yüzeysel hünerlerimle edinmiş olduğum itibarın gözlerini kamaştırdığı birinin sevgisine sığındım. Sonunda sevgidense hayran olunmayı, eşitsizliği, asimetriyi tercih ettim. Bütün bu söylediklerin -söyleyebi-

leceklerin- doğru olabilir.

Cevap vermekte güçlük çekiyorum, cümlelerin dışına düşüyorum. Bazen bana yabancı olan bu dil beni terk ediyor.

Ama hiç değilse şunu hesaba katmanı isterdim: Bütün söylediklerin - söyleyebileceklerin- doğru olsa bile, buna ilk kez izin veriyorum. İlk kez yeteneklerimi, imkânlarımı, kendimi çok fazla da zorlamadan, sırf yalnız kalmamak için seferber ediyorum, bir kolaylığa sığınmıyorum.

İlk kez olan şeyse, öngörülmuş bir olanağın, korkulmuş bir tehlikenin gerçekleşmesi olsa bile, tarif edilemez.

Biliyorum bunu da kabul etmeyeceksin. Baştan beri anlamadığımız, üzerinde tartıştığımız, kavga ettiğimiz konulardan biriydi bu da. Senin için hayata direnmenin, onu aşmanın yollarından biriydi olanakları öngörmek, onları kurmak, tasarlamak. Beni ilgilendirense her zaman tasarlananla gerçekleşen, olanakla olan arasındaki fark oldu. Birlikteyken zaman zaman laftan ibaretmiş gibi görünen bir tartışma. Şimdiyse...

Belki ikimiz de haklıydık. İkimiz de hafızanın aslında ne kadar kahpe bir meleke olduğunu değerlendiremedik. Belki de senin olanak dediğinle benim olan dediğim, yaşanmış olan dediğim, hayat dediğim şey arasındaki fark, bir süre farkından ibaretti. Eninde sonunda olanla olanağı birbirlerine eşitleniyorlar; hafızada...

Bunun gerçekleşmesi için tahrif edilenin hangisi -olanak mı olan mı- olduğu o kadar önemli değil. Kaybolan, hafızada yiten, arada geçen süre, fark oluyor.

Hatırlar mısın, bir keresinde kavga etmiştik? Sebebini

hatırlamıyorum şimdi. Daha doğrusu sen benimle kavga etmiştin. Ben çoğunlukla yaptığım gibi susmuştum. Sen o zamanlar, benim suskunluğumu, kavga etmekten kaçınmalarımı, seni terk etmek gibi algılardın. Haklıydın da. Ben kapıyı çekip çıkmıştım evden. Okuldaki odama gitmiştim.

Galiba bir saat sonraydı. Kapımı yumrukladın. Açar açmaz da tekme tokat giriştin bana.

O zamandan bu yana, farklı farklı ortamlarda kaç kere anlattım bu olayı, biliyor musun? Daha yakın arkadaşlarıma seninle ilişkimizin tadı ve dokusu hakkında bir fikir verebilmek için (doğru, tadı ve dokusu hakkında ama yine de bir fikir...). Bazen de ne kadar yumuşak bir erkek olduğumu kanıtlamak için.

İşte hafızanın kahpeliği tam da burada yatıyor. Bir süreden bir içerik yaratıyor; olanakla olan arasındaki mesafeyi bir idealde özetliyor.

Kuşkusuz biraz çaba göstersem, bütün öfkene rağmen bana vurmaya kıyamayan ayaklarının diz altlarına gömülüşünü hatırlayabilirim; bir madlenin tadının hatırlanması gibi hatırlayabilirim. Her an kendisini mutlaklaştırabilir. Kötü bir kelime oyunu olacak ama, anı olabilen tek şey onlar oluyor. Arada kaybolan bir şey var. Senin bana vurmaya kıyamayan ayaklarının dizlerimin altında burkuluşunu hatırlıyorum. Ama seni hatırlamıyorum. Hatırlayamıyorum.

Bana kızılıyorsun. Böyle yazdığım, bu dilde yazdığım, böyle düşündüğüm için bana kızılıyorsun. Böyle düşünmenin bir anıya ihanet etmek olduğunu düşünüyorsun. Ama böyle düşünmemenin de yaşanmakta olan ana ihanet etmek olabileceği hiç aklına gelmiyor. Çün-

kü kendinle tutarlısın. Nasıl bir zamanlar kendini öngördüklerinle, umduklarınla, kurduklarınla tanımlamıştıysan, şimdi de beni hatırladığın gibi tanımlamak istiyorsun. Bense, ilk birlikte olduğumuz yıllarda, içinde bulunduğumuz koşullarda aramdaki mesafeyi hafızayla, anılarla, sadakatle açıklamaya çalışıyordum. Öngörü ve tasarılar kadar hafızanın da, benim için asıl önemli olan şeye karşı olduğunu daha keşfetmemiştim.

Bütün bunları niçin yazıyorum? Yollamayacağımı bildiğim halde, hatta mektup olarak bile kastetmediğim halde mektup şeklinde yazdığım bu satırları niçin yazıyorum? Korkudan...

Korkudan, demektense, bir sürenin içinde diyebilmeyi tercih ederdim. Öngörülmüş olanla olan arasındaki o tılsımlı sürenin tılsımını onaylatabileceğim tek insan hâlâ sensin.

Hatırlanamayan ne biliyor musun? (Bildiğini düşündüğüm için, göndermeyecek de olsam bu mektubu sana yazıyorum.) Her anın bir hayata doğru açıldığı... Senin beni tekmelediğin anı anlamlandırabilecek tek şey muhtemel bir hayattı. O da yaşanmadı.

O muhtemel hayatı yaşayabilmenin öznesi olmuş olan ben bile, artık o ihtimali hatırlayarak değil, ancak senin mektuplarını, benim günlüklerimi okuyarak, bir tarihçi gibi okuyarak kurabiliyorum. İkimizin de yanılmış olduğu nokta tam burası: Zihnin bugün yapabileceği şey, senin sandığın gibi tasarlamak ya da kurmak değil; anlamak, yitirilmiş fırsatların tarihini kurmak. Benim yanıldığım yerse, yitirilmiş fırsatların kendi tarihlerini neredeyse kendi başlarına kurabileceğine inanmak oldu.

Seni hatırlamıyorum. Seninle birlikte yaşanmış -ve hatırlayabileceğim- anların ördüğü -hatırlayamayacağım- hayat artık yok.

Her tıkanma nihaiymiş gibi yaşanıyor.

Bir başkasının sabahları elinin omzumdaki, geceleri dizinin apış aralarındaki teması da önemlini yitirirse...

O zaman ne olacak?

VIII

“Hak etmediğim bir mutluluk istiyorum.”

Tarihselleşmek gerekiyor; zaten gerekiyor. Kendi tarihimizden kurtulacaksak da, kendimizi tarihselleştirmemiz, kendi hikâyemizi bir tarihçi gibi okumamız/yazmamız/kurmamız gerekiyor. Yoksa anılar mutlaklaşacak.

Eğer bir temasın sağladığı huzura kavuşabilecek, rastgele bir bakışın çağrısına cevap verebileceksek kendi tarihlerimizi kurmamız gerekiyor. Dönüp eski mektupları, günlükleri, gazeteleri okumamız, yaşanmış olanı oradan öğrenmemiz gerekiyor. Hatırlamaya karşı tarih yazmamız gerekiyor. Yoksa anılar mutlaklaşacak.

Bütün bunlardan ötürü zaten bu metni tarihselleştirmek gerekiyor. Ama özellikle Bünyamin’in bu cümlesini, “hak etmediğim bir mutluluk istiyorum” cümlesini yorumlayabilmek için tarihe başvurmak gerekiyor.

Çünkü bu, onun geriye, geçmişe dönük yüzüyle söylediği bir cümle. Aslında kendisine bile ait değil, önceki kuşaklardan devraldığı bir dilin, bir duyarlığın bir parçası. Kendisi ile yaşlıları -arkadaşları, hatta belki de daha da ötesi, kendi hayatı- arasındaki mesafe, belki geçmişten devraldığı bu farktan ibaret.

Birlikte olduklarının aracılığıyla bir öncekilerin dertlerini yaşadı. Bunun sadakat sayılmasını istedi.

Güçlük, bunu ifade etmek için seçtiği biçimlerden kaynaklanıyor.

Örneğin kendinden öncekiler için içki içmek, bir haksızlığın imkânını denemek anlamına geliyordu. Bu dünyanın, tarif ettiği haklar ve ödevler bağlamını mutlak bir biçimde reddetmek istedikleri zamanlar oluyordu. O zaman içki içiyorlardı. Sarhoş olmak, kendisinden hiçbir şey beklenmeyecek kadar müptezelleşmek, onlar için bu anlama geliyordu; mutlak bir hak etmeyiş anlamına. Ve sevgiyi, gerçek ve mutlak olanını, ancak böyle bir noktada talep ediyor (dileniyor)lardı.

Bünyamin bu noktada onları hiç yalnız bırakmadı. Onlarla birlikte içti. Ama onlar gibi içemedi. Onlarla paylaştığı, kendisini dostlarından, kendi hayatından ayıran dertten ötürü benimsediği davranış biçimi -içki içmek- aracılığıyla, kendisini onlardan da ayıran mesafeyi ifade etmiş oldu.

Gerçi şöyle bir cümle hiç kurmadı ama büyük sözlere düşkün olduğu gençliğinde, içki içmenin kendisi için taşıdığı anlamı şöyle ifade edebilirdi: “Alkol zamandır. Geçmişin üzerimdeki yükü olduğu kadar, beni geçmişten ayıran mesafedir de.”

Onlarla paylaştığı derde onlarınkinden farklı bir çözüm olmayı deniyordu. Alkol onun için bir haksızlığın değil, bir duruluğun, bir tür bütünselliğin -yaşarken, davranırken buluşamadığı şeylerin hepsiyle birden buluşmanın- imkânıydı. Bu yüzden, gerçekten sarhoş olduğu zamanlarda talep ettiği sevgi ya da mutluluk değil, yalnız bırakılmak (ya da şehvet) oldu.

Sadece alkollü olduğu zamanlarda ilgili bir fark da de-

ğil bu. Kendisini hiçbir zaman hiçbir şeyi hak etmeyecek duruma getirmede. Aksine elde ettiği her şeyi değil, başına gelenleri de hak etmeye çalıştı.

(Belki Melikus'u terk etmesi bu genellemenin dışında tutulabilir. Belki o Bünyamin'in günah hanesine yazılabilir. Bilemiyorum. O hâlâ masalların hükmü altında.)

Bir önceki kuşaktan -abilerinden ve ablalarından, hatta belki annesinden ve babalarından- devraldığı derdi onlarınkilerden farklı bir biçimde yaşadı. Varsa, hayattaki en büyük başarısı belki de bundan ibaret. Hak ettiği hiçbir şeyin kendisini mutlu etmesine izin vermedi. Mutsuzluğunun üzerine titredi.

Kendi kendine koyduğu kurallar içerisinde -ya da "kendimin" diye benimsediği kurallar çerçevesinde- Bünyamin'in en büyük başarısı, belki de, mutsuzluğuydu.

IX

Peki, başka türlü bir yaşantı, ayrıcalıklı hiçbir an mı yok o zaman? (“Bazen sarhoşken, bazen seviştikten sonra...”) Çünkü tarihi kurmak da kurtarmıyor. Eski mektupları, günlükleri, gazete kupürlerini okumakla edindiğimiz bilgi, her bilgi gibi eninde sonunda kısmi kûhî kalıyor; hakkında olduğu şeye haksızlık etmiş oluyor.

Bir tarih kuruyor, bir akışın hikâyesini anlatmak istiyoruz. Ama sahip çıkmak, yeniden ele geçirmek istediğimiz hiçbir yaşantı o akış içinde yer almıyor -ne bir halka, ne kaynak, ne de nihai bir hedef olarak.

Çünkü bizi tarihe yönelten herhangi bir anın öncesine ya da sonrasına dair bir merak değildi. Her tek yaşantı, terkedilmiş bir yuvanın anısı, kavuşulacak bir sığınanın vaadiyle yüklü geldiğinden, hiçbir an kendi içinde tamamlanmıyor, bir hayatı kendi başına varetmiyor. Bir halkaymışçasına yaşanıyor, varılacak bir yer hayal ettiriyor.

Her yaşantı farklı bir hayat ihsas ediyor.

“İnsanın ölümü şimdiden kendisinindir. Başka kimseye, katiline bile, ait olamaz. Ölümü şimdiden hayatının bir parçasıdır; sadece öngörülebileceği, hazırlanabileceği anlamında değil, içeriği, hiç değilse kısmen, şimdiden belirlenmiş olduğundan. Geçmişte bu kehanetin

ve özgürünün anahtarıydı. Sonraları yeni özgürlük iddiaları, gerekirciliğin her türlüünü itibardan düşürdü. Mutlak özgürlük kavramı, tarihte çizgisel zamanın doğuşuna eşlik etti. Böylesi bir özgürlük yegâne tesellidir. Ama ancak zaman çizgiselse, gelecekteki bir olayın öngörülebilirliği ya da bir kaderin varlığı, kritik bir özgürlük kaybı anlamına gelir. Yok eğer söz konusu olan bir zamanlar çoğulluğuysa ya da zaman döngüselse, o zaman kehanet ve kader, özgürlükle birlikte varolabilir.”

Belki mistiklerin de kastettiği bu kadar basit bir şeydi. Mümkün bütün hayatların -bir insanın yaşayabileceği bütün hayatların- zorunlu bir uğrağı olacak bir yaşantı. Bütün hikâyelerin ortak halkası; alfa ve omega...

Tasavvur edilebilecek bütün arzular tatmin edilebilirdi.

X

Zaman zaman bir masal yaşadığını iddia ettiği ülkeden niçin döndüğü soruluyor. “Bu kültürü çok sevdiğimden” dediğinde, sahne tınlıyor, ideolojik bir şey söylemiş, bir tavır almış gibi oluyor. Oysa kastettiği öyle bir şey değil.

Bir yaşantı imkânı... “Zemin” ya da “ufuk” diye adlandırıldığında abartılan bir imkân. Birtakım anların bir arada durabilmeleri; durduklarında oluşturdukları gevşek örgü.

Tuttuğu notlardan da benzer bir şey umuyor. Onları ancak belli anlarda yazabiliyor. Betimlenmesi güç anlar. Bazen sarhoşken, bazen seviştikten sonra.

Zaten önemli olan bir arada duruşları, birbirlerine ulanabilmeleri. Bir şeyin, yaşananlardan, kendi yaşadıklarından farklı bir şeyin onların böyle üst üste dizilmesini kurtaracağını umuyor. “Kültür” demekle kastettiği böyle bir şey. Yazdıklarının, hatta yapıp ettiklerinin bile bir kısmının kurtarılabilceğine inanıyor, inanmak istiyor.

XI

“Kanıtlanamayan, hatta yanlış sayılan gerçekler, insanın kendini ve onları yadsımadan, uyumsuzluğa düşmeden, uç noktaya çekemeyeceği gerçekler.”

Bu noktalarda bir ara “öteki” diye anmış olduğu kişinin çevirdiği bir cümle. Şimdi anması çeviriyi -dilini- çok sevdiğinden değil. Aksine, seçilen kelimeler (“yadsımak”, “uyumsuzluk”, “uç nokta”) kendi maziperest üslubuna alabildiğine yabancı.

Yine de kelimelerin berisinde bir dikkatin, bir tür gergin özenin izlerini seziyor. Kendisine hitap edilmekte olduğunu düşünmek isterdi. Belki sadece bu cümleyi çevirenin -ötekinin- omuzlarını bir zaman kendi omuzları üzerinde hissetmiş olmasından. Ya da belki

XII

Melikus'un okumadığı mektubuma şöyle bir karşılık vermesini beklerdim:

“İkili bir tehlike ile karşı karşıyayız. Bir yandan birileri -bir şey, ‘onlar’- bizi kendi hayatımızdan vazgeçirmeye çalışıyor. Bilimin, sermayenin, tarihin, daha da kötüsü kendi düşüncelerimizin gübresi oluyoruz. Harcîâlem deyişle, yaşadığımızı hissetmiyoruz.

O zaman telaşa kapılıyorsun. Kendi hayatına, ‘kendimin’ dediğin hayata sahip çıkmaya çalışıyorsun.

Gerçi yaşadığın hayat sadakatten eser taşımıyor; kimse senin tutarlığının izlerini olsun, göremedi. Yine de telaşın, avucundan akıp gitmekte olan bir anı yakalama telaşına, bir carpe diem mantığına indirgenemez. Anılarına ve umutlarına sadık kalmaya çalışıyorsun, biliyorum. Dostlarını terk ettiğinde, hatta onlara ihanet bile ettiğinde, bunu bir zamanlar paylaşmış olduğunuz ufuk adına yaptın. Senin için bir hayata asılmaya, tutunmaya çalışmak, öncesiz ve sonrasız bir şey değil. Bir geniş zaman... Dostluk adına, ilişki adına, dostlarından vazgeçmekte tereddüt etmedin; buna inandım, belki hâlâ inanıyorum.

Ama geniş de olsa, asılmaya, tutunmaya çalıştığın ha-

yattan bizi kim ya da ne kurtaracak?

Seni tanımadan önce bu soruya verebilecek bir cevabım vardı: Öfke; saf, su katılmamış, mutlak bir öfke. Anlayışlılığın karşısında çözüldü her şey; hayata karşı bütün istihkâmlarımı tek tek yitirdim. Şiirler, masallar yazdın, yalnız benim için olan değil, beni anlamaya da çalışan şiirler, masallar. Sana müteşekkir kaldım.

Anlayışın batsın! Ben birlikte yaşamak istedim, ortak bir hayatımız olsun istedim. İster bir anlar toplamı de, ister bir geniş zaman, tutkularla örülü bir hayatımız olabilirdi. Sen anlamayı tercih ettin.

Doğru, mutlu olabileceğimizi tasarlamak güç. Olsun! Şükretmeden de yaşamak mümkün; bu kötü zamanın yüzeyinde çirkin bir yara gibi sırtmak da. Ama sen bunları anlamazsın. Senin anlayabileceğin yegâne dünya, benim bir masala indirgendiğim dünyaydı. Oysa artık biliyorum, masalı yazılan birine hayat hakkı tanınmıyormuş. Çekinmedin, masalımı yazdın.”

Evet, böyle bir cevap beklerdim.

XIII

Masanın çevresinde dört kişiydik. Ben, Bünyamin, bir kadın, bir de bizimle aynı yaşta olduğu halde orta yaşı aşmış gibi görünen dir adam. Üçümüz blucinliyiz, o kravat takmış, artık bir iş adamı.

Bünyamin oturduğu yerden Köprü'nün Boğaz'a vuran ışıklarını görüyor. Ben onun yanında oturuyorum, kadın karşısında. Bir zaman sevişmişlerdi. Şimdi oturduğu yerden ona baktığında, onun da Topkapı Sarayı'nın denize vuran ışıklarını gördüğünü düşünüyor.

Konuşan Bünyamin, dili henüz peltekleşmemiş:

“Zaman zaman bana öyle geliyor ki, bir zihin var; ya da olmalı. Bizim keşfedemediğimiz, sırf tembelliğimizden keşfedemediğimiz bir zihin. Oysa bir keşfetsek, hayatlarımıza baktığımızda, hepimizim yapmakta olduğu farklı farklı şeylerin aslında aynı bütünün parçaları olduğunu görebileceğiz. Bizi birbirimize, neredeyse kendimize rağmen bağlayabilecek bir zihin. Evet öyle bir şey olmalı.”

Kadın, kime belli değil, sinirlendi. “Ne alâkası var?” diye başladı söze. Adam güldü, başını önüne eğdi. Bünyamin'in sözlerini anlamaya daha yatkındı, belki öyle işine geldiğinden. Masada - nedense- kesme şeker vardı. Adam bir tane aldı, kadına attı. Şeker kadının köprücük kemiğine çarptı. Kadın güldü. Şeker bluzunun açık yakasından göğsüne düştü. Beyaz teni Boğaz'a yansıyan ışıklara karıştı.

XIV

Bu sefer üç kişiydiler. Biraz önce gittiler. Nane limon içtiler. Biri hariç... Onun çarpıntısı vardı, anason çayı yaptım. Ben rakı içiyordum.

Öteden beri başkalarıyla geçirdiği akşamlardan sonra, ortalığı topladı. Şimdi, gittiklerinde, aklına bir süre önce tutmuş olduğu notlar geldi:

“Saatler sürmüş bir toplantı... Herkes bir ağızdan konuşmuş, döşemeye sigara kokusu sinmiş, maksat hâsıl olmadan, bir sonuca ulaşılmadan tartışılmış. Sonunda herkes şakaklarını ovuşturarak dışarı çıkıyor.

Biri hariç... Her yere şimdi derin bir sessizlik hâkim. Pencereyi açıyor, içeri serin bir gece havası doluyor. Yalnız kendisi değil her şeyi kendi yalınlığına kavuşuyor.

Böylesi bir yalınlığı bazı ev kadınlarının çok iyi tanıdığını düşünüyorum. Bir davetten sonra, ne kadar yorgun olurlarsa olsunlar bulaşıkları yıkayanlar, sabaha bırakmayanlar. Bu, yalnız tertiplilikle açıklanamaz gibi geliyor bana. Daha çok, bu tören onlara bir tamamlanmışlık duygusu veriyor olmalı. Sanki bulaşıklar yıkanmasa bir şey -gece?- eksik kalacaktır.

Nedir geçirilen onca gürültüden sonra bulaşıkların başında geçirilen yarım saat, kırk beş dakika? Yıkanan bulaşıkla onları yıkayan arasında kurulan sembolik bir ilişki mi?

Demek istediğim, başkalarıyla geçirilen saatlerin insanı

Kirlettiği, bulaşığa çevirdiği değil. Ama dost sohbetleri, insanın içine nüfuz etmesi ihtimali olan bakışların altında geçirilmiş saatler, zor saatlerdir. Kendi rızanızla da olsa, bnyenizi kendisine yabancı bir unsura doğru amışsınızdır. Başkalarının kokusu üzerinize siner, kulaklarınız uğuldar.

Gece boyunca edilmiş sözler hafızada yankılsın, birinin bir bakışı, öbürünün gülüşü, bir diğerinin atılan kaşları gözden geçirilsin diye olmalı bulaşıkların başında geçirilen o yarım saat, kırk beş dakika. Akşam işte ancak o zaman gerçekten insanın kendisine -yalınlığına- ml olabilir. Bazı insanlar başkalarıyla yaşadıklarına ancak yalnızken sahip çıkabilirler.”

Biraz önce gittiler. Nane limon içtiler. Bu sefer ortalığı toplamadım. Kalktım, Taksim’e ıktım. Başka türlü paylaşılan bir yalnızlığa.

XV

Artık kendinden kimi zaman ben, kimi zaman o, kimi zaman da Bünyamin diye söz ettiği bu metni sevmemeye başladı. Ama bir yandan da metnin tamamlanması, bir şekilde bir son yazılması gerekiyor. Daha çok bir anı, geçmişe ait bir alışkanlık gibi bildiğim bir gereklilik...

Tekrar;

Anlam bakımından, anlaşılabilirlik bakımından bir enkazı andıran bu hayatın yine de sahip olduğu kendine özgü lezzeti anlatmaya çalıştım.

Yazı, kendi hakikatini kendi dışında kuramadığında her şey bir tekrar oluyor. Tekrar olmayan, kendisine bu notların gevşek dokusunda bile bir yer bulamıyor. Bir mırıltı, kimliği belirsiz diğerlerine karışıyor. Kalan hep geri gelendir. Belki... Bunu kim söyledi?

Bu yüzden artık sevmediği bu notları nasıl bitireceğini de bilemiyor. Oysa henüz notların notları olmaya çalıştığı hayatın hâlâ içindeyken, hayatın nasıl bitirebileceği hakkında bir fikri vardı. Örneğin çok sevdiği, belki de en çok sevdiği ama şimdi artık elinin altında bulunmayan, aramaya da üşendiği bir kitaptan yapacağı bir alıntıyla... Çünkü tekrarın diriltici gücüne inancını koruduğu zamanlardı onlar.

Şimdi

NOTLAR

Perde Kapanmaz'ı yazımı sırasında okuyarak eleştirileriyle katkıda bulunan, hikâyenin adını bulmama yardımcı olan Füsun Akatlı'ya şükran borçluyum.

43. Sayfada alıntılanmaya başlanan cümle Bilge Karasu'nun "Avından El Alan" masalından. 41-42. Sayfalardaki "Sevgili, bir simitçinin yüzünde..." diye başlayan alıntının kaynağını veremem, yazarın istemeyeceğini tahmin ettiğimden, 62-63. Sayfalardaki bölüm Heidegger'in **What is called Thinking?** kitabından... 74. sayfada "İnsanın ölümü..." diye başlayan bölüm ise John Berger'in **Yüzlerimiz, Canım, Fotoğraflar kadar Anlık** kitabından.

Nurdan Gürbilek, son yıllarda yazdığım her şeye gösterdiği özeni "Masaldan Sonra"dan da esirgemedi. Bir de "bir sorumsuzluk mekânı" olarak nitelediğimiz Cumartesi Yayınları'nı birlikte kurduğumuz Sibel Yücel'i anmak istiyorum. Onsuz olmazdı.

SON GENÇLİĞİN YANLIŞ SEVDALARI

Çeşitlemeler

I

Beni benden koru, yanlış seviden toy acılardan
Kıyılardan koru, gurbet kapısından, ölüm tutkusundan.
Beni bildin! Seni sevdim kamışımın! Beni koru!

Çünkü bir zulümdür yanlış bir sevda
Umut tanımaz acımasızdır
Başka acılara. Unut dostlarını!

Bir zulümdür unuttur kaynağını
Karşıyaktır, tekinsizdir, bir masaldır
Ölümlle susturur bütün oğulları.

Bir masaldır, son masaldır
Toprağın ve tarihin belki kırar hükmünü
Tedirgin ederse sönmüş bir ocağı

Dilsiz bir sorudur sonyıllarda
Aykırı zamanlarda ve her zaman.
Yaşlanılır yanlış bir adla anıldığında

II

N. R. A.'nın sınıfına
“...keman, tek başına ne kadar dayatsa
kar sayılır. Sonda olmadık gösterilere
girişmesi, boğuluşunu pekiştirmek içindir.”
Tomris Uyar

Zavallı yavrum!
Sen canhıraş bir kemanla
Çiftleşmeye çalışan bir almancanın
Çiftleşmesinden doğdun.
Toprak bağışlamaz yazgını.

Tarihini unutmuş bu toprak;
Çocuklarının çığlıklarına ağlayarak
Artık biliyorum tüketemez
Korkunç tutkusunu yardığı keman.
Yanlış bir sevdadır.
Artık sonuncu masaldır.

III

Onlar değil; ölümü ve nisyani saymayıp da
Osmanlı'dan medet uyanlar.
Çocuktuk ufacıktık masallarına kandık
Biz cumhuriyet çocuklarıyız.

Büyük düşlerin ölümünü yaşadık küçük odalarda
Bütün ışıkları söndürdük birer birer
Eski şiirin masal bahçesinde;
Biz ki çocuklarımızı ve onların çocuklarını
Tarihsel bir lanete adadık.
Biz ki kökü mazide olmasa da
Bir atının ahfadıyız.
Biz cumhuriyet çocuklarıyız.

Öyleyse yeter artık, acı çocuklarına
Amansız geçenle yayıl dört bir yanıma
Kapat tunç kapılarını, yanlış sevdalara sal
Ey unutuş! kurtar artık bu tarihten de beni

Sunu

Nerelerden karşıyaka hışmıyla San Fransisko'da
Bana gülmeyen kardeşimin gözleriyle gülen
Sen ey! yanlış bir sevdadan ürkmeyen
Öptüğün yerde ölüm biter
Gözlerin yeni bir zulümle yıldızlı

Beni öp, sonra
İster öldür, ister doğur beni

RÜCU

Önce Babalar geldiler, öldür dediler
Öldür, sonra git kısmetini ara yollarda
Ve hiç unutma sana muhtaç
Çocukluğunu gömdüğün bu toprak

Bilseydim büyümezdim hiç o çocuğu öldürmezdim
Bana olmaz dediler, sen ölemezsen Baban
Öldürür; seni ve bacaklarını ve kalçalarını
Ve kalçalarının bir beşik olduğunu
Bilmeyenler, çocuklar sever dediler
Sevgi öldürür, sevginin ölümü korkunçtur

Seni bilmeyenler bilmediler, Babalar da
Bu asri zamanlarda bile
Kimi yabancı kıyılarda, yollarda ve nerede
Örselenmiş bir çocuk varsa
Orada yanlış da olsa kısmetsiz
Sevda kol gezer
Oğulları öldürür diriltmek için çocukları.

Evet Baba, peki Baba, öyle olsun!
Sevmese de olur aykırı bir sevdıyla dirilmiş
Ne ölü ne diri çocuklar.
Şimdi bu dünyada benim yerim dediğim
Sevdıyla yaşlanmış yüzümü tanımayan
Bana muhtaç bu toprak
Ben ölünce gözlerime dolacak; dolsun!
Ama bilsem bu toprak, bir ocağın anısı
Bu toprak, bu karhanede bilsem şimdi ben neyim
Benim nem var?!

Güller

Güller; onları bırakan bir sahtekâr olduğunda bile yine güzel. Bir aspirin atmayı ihmal etmeden içine yerleştirdiğim vazodan fişkırıyor, onu inkâr ediyorlar.

Günlerdir kendimi şu soruyu sorarken tasarlıyorum: "Niçin taşındım Şile'ye? Bir ışıktan ötürü..."

Sene 1991

Mevsim Sonbahar

Ne arkamızda zeytin bahçesi

Ne önümde yâr (Ya da belki: Arkanda yâr).

Kırmızı değil pembe, beş tane gül. Ne diyeyim?

"Beyhude olan görünüşte hiçbir şeyle sonuçlanmayan, sonuçlanmayacak olandır. Ama her şey, sevdalı bir özne olan bana bir olgu olarak değil, yorumlanması gereken bir işaretmiş gibi görünüyor. Aşığın bakışında olgular ancak işarete dönüştüklerinde bir sonuca yol açabilirler: önemli olan (hâlelerinden ötürü) işaretlerdir, olgular değil. Öteki bana yeni bir telefon numarası verdiyse, bu neyin işareti olabilir? Sırf aramanın keyfi için hemen arayabileceğimin mi yoksa gerektiğinde mi? Soruyu nasıl yanıtladığımı onu da yorumlamak zorunda bırakacak ve böylelikle aramızda fırtınalı imgesel manevralar başlatacak bir işarettir. Her şey bir işarettir: kendi kendimi bu önermeyle tuzağa düşürüyor, hesaplamalara mahkûm ediyor, tad almaktan alıkoyuyorum."

Küçük küçük dokunuşlarla

Özel günler; yaş günleri, yıl dönümleri. En belirgin yönleri zamanı düzenlemeleri; geçmiş dönemi toparlamaları, bir bütün halinde kavranabilmesi için bir olanak sağlamaları. Ama onlara da

yardım etmek, özen göstermek gerekir. Körfez krizinin yaşandığı ("duvarın yıkıldığı"), yalnız sevgilerin —aşkın— değil, bütün ilişkilerin sınındığı bir yılı sonuçlandırarak, sonuçlandıracağı umulan bir yaş gününün ancak derme çatma bir kutlamayla kutlanabilmesi bundan; dilerseniz "sonunu öncesine uygun kılmak ("Böyle hayata böyle ölüm")² gibi estetik bir kaygı" diye geçiştirebileceğiniz bir özenden ötürü. Sonra hatırlama araçları. Örneğin "Ortaköy'de bir şenlikle kutladığımız yılbaşı" dendiğinde kastedilen, tek bir gece, yalnızca yılbaşının kutlandığı o gece değildir. Hatırlanan, kavramsallaştırılması güç... bir ilkeye?... bir kıstasa?... bir imgeye göre düzenlenmiş bir zaman aralığıdır. İmge kendi kendisini kurmak için yaşananları, yaşanmışları bir arındırma sürecinden geçirir, kimi anları —"bastırmasa" da— başka bir hatırlama kipine terk eder, hatta sürgün eder. İmgenin sahte olduğu anlamına gelmez bu.

(Güller geleli dört gün oldu; kokularını ancak şimdi yaymaya başladılar. Çürümenin ilk belirtisi...?)

İmge yalnızca kimi anları başka hatırlama kiplerine mahkûm edip kimilerini kendinde toparlamakla kalmaz; parıltısı, o anların toplamını aşar; ufuk kararmış, vaatler çoktan geride bırakılmış da olsa imge her tek ânın kastettiği ufuktan, taşıdığı vaatten bir şeyler barındırır; parıltısını yaşananlara olduğu kadar, bu anlamda yaşan(a)mayanlara da borçludur.

Örneği işlemeye devam edelim: "Ortaköy'deki şenlikle kutlanan yılbaşı" imgesinin toparladığı, düzenlediği, bütünlemeye çalıştığı zaman boyunca denenen şey, diyelim ki, bir sıradanlıkla buluşma çabasıydı. O sıralarda bu çabayı Heidegger'in olduğunu sandığım bir düşünceyle açıklamaya, anlamlandırmaya çalışıyordum.

(Dünden beri güllerden yalnız biri boynunu büktü.)

"Bak ne diyeceğim: Hayatı seviyorum, işte bir itiraf sana. Al bu itirafı, sakla. Şimdiye kadar hiç kimseye böyle bir itirafta bulunmadım. Hayattan nefret ettiğim, korktuğum, hayatı hor gördüğüm, ondan tiksindiğim söylendi. Bu konuda söylenenlere seve

² . "To balance this life, this death" Yeats.

seve kulak verdim, gururumu okşadı hepsi; ama eskiden nasılsa yine öyle yalan yanlış şeyler. Hayatı seviyorum. Olağanüstü'nün, şeytani olanın bir ideal olarak nasıl baş tacı edilebileceğine bir türlü akıl erdiremem. Hayır, hayat kanlı bir büyüklük ye vahşi bir güzelliği içeren bir vizyon, alışılmamış bir nesne değildir; akıl ve sanatın karşısında yer alıp dünya durdukça duracak bir nesne kimliğiyle biz normal dışı kişilere sunar kendini; normal, yakışık alır ve sevmeye değer şey, bizim özlemlerimizin ülkesidir, o baştan çıkarıcı bayağılı içinde hayattır bu ülke! En son ve en derin hayranlık konusunu açıkgozlülüğün, eksantrikliğin, şeytaniliğin oluşturmadığı, masum, basit ve canlı olana karşı özlem duymayan, biraz dostluğun, teslimiyetin, senli benliliğin, biraz insan mutluluğunun özlemini çekmeyen sıradanlığın hazlarına karşı o yakıp kavurucu özlemi içten içe hissetmeyen sanatçıya sanatçı demek için bin şahit ister. Edebiyatla uğraşan kimseyi sanatçı yapacak bir şey varsa, o da insanlığa, yaşama ve sıradanlığa karşı benim duyduğum sevgidir. Tüm sıcaklık, iyilik ve mizah bu sevgiden kaynaklanır."

Ama sıradanlık, yüzünün senin hiçbir zaman barışamayacağın yönlerinden birini daha o yılbaşı gecesinde göstermişti sana. O gece patlak veren küçük ama kor şiddetle senin yıllar —üç küsur— sonra karşılaşacağın düşüncesizliğin, bölnlüğün kötülüğü arasındaki mesafenin o kadar da büyük olmadığı daha o zaman da sezilebilirdi.³

³ Bülent Somay şu son iki üç yılın benim için Ortaköy'deki şenlikle birkaç gün öncesinin güllerinin çerçevelediği zaman aralığının bize —hepimize— gösterdiği şeyi, kötülüğün şiddet kipindeki varoluşuyla, bölnlük, düşüncesizlik kipindeki varoluşu arasındaki ilişkiyi, başka, hepimiz açısından çok daha genel —dışsal— bir düzeyde yaşanmış imgelerle ifade etmişti. "Geçenlerde televizyonda Iraklıların eline geçen Amerikalı ve İngiliz pilotlar gösterildi.

İzlerken televizyonun sesi kapalıydı, neler söylediklerini duymadım. Sonradan gazete okudum; "Bu savaş haksızdır" filan demişler. Belki samimidirler, belki de korkudan öyle demişlerdir, bilemem. Ama önemli olan seyrettiğim o "sessiz" filmdeki pilotların yüzleriydi. O yüzlerdeki ifadeye bir tek kelime yakıştırayabiliyorum: Dehşet. (...) Esir düşen pilotlar esir düşene kadar dehşetle tanışmamışlardı: Çünkü savaş Vietnam'daki gibi yüzyüze, göğüs göğüse geçmiyor. Düşman dediğin, bilgisayar ekranında ışıklı bir nokta. Tıpkı bir bilgisayar oyunundaki gibi. Elindeki joystick'in düğmesine basınca, ışık yok oluyor. Geçenlerde televizyonda bir Suudi pilotun iki Irak uçağını vurması "naklen" gösterildi. Televizyonda birtakım ışıklı noktalar, daireler filan görüldü. Bir yandan da pilot "Hedef, hedef diye haykırıyordu. Anlatıcı da aynı heyecana kapıldı. Sonunda "İşte ekranın altından füze çıkıyor" dedi. Füze dediği bir başka ışıklı nokta. Sonra ekrandaki noktalardan biri kayboldu. Sonra ikincisi. "Tam isabet" dedi anlatıcı. Televizyonda görünmeyen, bu arada iki

Ya da belki de "şimdi keşfedilen şey o zaman da söylenebilirdi" demek gerekiyor; "sezilebilirdi" değil. Sözler ışıklarını, yol göstericiliklerini, yol açabilmelerini kendi aydınlatamadıkları, aydınlatamayacakları bir dayanağa borçlu.

Ama bu lâflar da eski. O gece —ve "o gece" imgesinin toparladığı zaman aralığı— bana ne sözlere dair bu tür tahlillerle, ne de bir sıradanlıkla buluşma çabası gibi iddialarla sesleniyordu.

O mia patria...

Cafe Trieste San Fransisko'nun turistik İtalyan mahallesindeki sayısız kahveden biri. Farklılığı müzik kutusundaki 45'liklerin hepsinin opera parçası olması.

Elbette ilk kez orada dinlemedim Nabucco'nun ünlü korosunu. Ama opera kulislerinde geçen çocukluğumdan 20 küsur yıl sonra, tadından, sesinden bir türlü vazgeçemediğim "sıla hasreti" tabirine, eskiden çok sevmediğim, hatta biraz ucuz bulduğum o koroda karşılık aramıştım.

"İnsanın yurdu da sevinebilir yanlış bir sevdıyla."

Daha o zaman "yanlış" diye nitelemeyi akıl edecek kadar zekiymişim anlaşılan. Yine de o sevdanın sağladığı enerji ilk kez tökezlediğinde...

Yalnız enerji mi? Hayatın ne olduğuna dair bir öngörü, hatta biraz daha ileri gidersek, bir tanım...

Hayatın tanımlanamazlığını daha baştan itibaren kendi bileşenlerinden biri olarak içermiş bir tanım.

Iraklı pilotun ölmüş olduğuydu. İki ışıklı nokta kayboldu, iki insan öldü." ("Mistah Bush He Dead" *Demokrat*, Sayı 9, Şubat 1991). Düşürülen uçaklardan, onları televizyonda seyreden Amerikalılar'dan (ve Türkler'den) bahseden Bülent Somay'la, kapıma bırakılan beş pembe gülden bahseden ben, aynı şeyi mi anlatmaya çalışıyoruz? Olumlu yanıt verilmesi güç bir soru... Ama öyleyse bile, seçilen kelimelerdeki, benimsenen ifade tarzındaki bu farklılık nereden kaynaklanıyor?

Öyle değilse, yani sırf ikimiz de kötülüğün sıradanlığından —ya da bölüğüün kötülüğünden—, bunun şiddetle akrabılığı gibi terimleri kullanıyoruz diye aynı şeyden bahsettiğimizi ima etmekle dilin olanaklarından birini kötüye kullanmış oluyorsam, onun yanlış olanı da dile getirebilme yeteneğini istismar ediyorsam, o zaman şimdi kurmakta, kurmaya

çalışmakta olduğum üslubu kurmaya çalışmakla ne yapmış, hangi akıldışı ihtiyacı karşılamaya kalkışmış oluyorum?

Söz konusu tanım benim gözündeki meşruiyetini ölümlerden, geçmiş olan bir şeye lââyık kalma çabasıyla alıyordu. Bu şekliyle de ancak bir kasveti, onun taşınabilmesini mümkün kıldı.

Ama her kuşak, hatta belki de tek tek her birey bile bir Altın Çağ fırsatına kavuşuyor galiba. Ortaköy'deki şenlik bizim Altın Çağımız'a ait olduğu için hafızada o kadar diri.

Ama kim o biz? 1968'in etkisini hissetmiş olacak kadar yaşlı, ama kendilerini bütünüyle onunla özdeşleştiremeyecek kadar genç olanlar. Ama hepsi değil. Solcular, solcular içerisinde nispeten aydınca olanlar.

Nispeten daha militan olanlar için bir altın çağ aranacaksa eğer, bunun herhalde 1970'lerin ikinci yarısında aranması gerekir. Ama onlar altın çağlarını bir gençlik heyecanı ile iç içe geçmiş olarak yaşadılar.

Elbette bizim de gençlik heyecanlarımız oldu ama dünya oldukça isteksiz davrandı onlara karşılık vermekte. Dilini bulamayan, kendileri için bir dil kuramayan marjinal heyecanlar olarak kaldılar.

Oysa o zamanlar dünya kendisini militanların heyecanına teslim edecekmiş gibi duruyordu. Başka şeylerin yanı sıra bu yüzden de 12 Eylül'e ödedikleri bedel çok daha ağır oldu.

Yine bu yüzden bir zamanlar solcu olmuş aydınlardan bir kısmı için 83'ten sonra yaşanan kısmi 'apertura' döneminde "Biz kazandık onlar kaybetti" demek kolay oldu. Değil mi ki onların gençliklerini bir altın çağ gibi yaşamalarının bedelini biz aynı yıllar boyunca kendimizi ezik hissederek yaşamıştık...! Değil mi ki şiddet karşısında duyduğumuz dehşeti korkaklık diye adlandırmışlardı...! İşte çok değil, aradan 4-5 yıl geçtikten sonra bir zamanlar onların yüzüne gülen dünya, şimdi bizi haklı çıkarıyordu. Böhürlenebilirdik.

Bunu yapanlar oldu, üstelik tam da bu üslupla; küstahça, kibirle. Onların, böyle konuşanların yaşadıklarına altın çağ denebilir mi, bilmiyorum. Ama benim kastettiğim onların değil bizim yaşadıklarımız. (Aradaki fark belki önemli, belki değil.)

Altın çağ dediğimde bizim, yani kendisini dünyanın kötülüğüne karşı olan bir şiddetin gölgesinde kurmuş, şiddetle arasındaki

kardeşlik ilişkisini hiç unutmamış bir sözün, ilk kez yol göstericilik, ağabeylik işlevine soyunmasına izin veren koşullardan söz ediyorum.

Niçin yeniden ele alıyorum bu metni? Bir doğum gününde başlanmış, bir yılbaşından söz eden, Noel'den bir gün önce son verilmiş bu notlardan şimdi ne umuyorum?

"Sevdalı bir özne olan bana her şey bir işaretmiş gibi görünür." Artık bu cümle de ikna edici gelmiyor.

(Güllerin atılmış olduğu şehir çöplüğü baygın kokusunu kaç kez yenilemiştir aradan geçen süre içinde?)

Bu başlık altında tuttuğum notların sonuncusu şöyle:

"Bir ülke, bir kadın, bir yüzey
Tenin senin...
Suya kavuşmak gibiydi.
Kaç yıl geçti aradan?"

["Yıl" değil "ay" elbette. Sevişmemizi "suya kavuşmak gibiydi" diye tarif etmemle bu notların arasında 6 ay geçmişti. Ama kim bilir belki "yıl" da doğru bir şey söylüyordur. Yitirilen belki de çok önceden yitirilmişti.]

Bugünü anlamlandırmak için hep bir öncesine başvuruyorum.
Yani senden vazgeçemiyorum.
Bir kadın, bir yüzey, bir enayi."

Niye yeniden ele aldığımdan önce belki bu metni niçin yanda bırakmış olduğumu sormak gerekiyor. Devam etseydim "altın" diye nitelediğim çağın baştan beri içerdiği "hayali" boyutu ortaya çıkarmaya, "sevda"nın niçin baştan beri "yanlış" olduğunu göstermeye çalışacaktım. O zaman öyle yapacağımı zannediyordum.

Ama belki de beni devam etmekten alıkoyan, bilince çıkarmaya hazır olmadığım şöyle bir sezgiydi: Yanlış bir sevda, yanlış olduğu kadar bir sevdadır da.

Bir rüya anlatılarak da bitirilebilirdi metin. (En özel gün: yaşanmamış olanı.) Ama bugüne kadar yazıyı hep bir onarımın, daha da fazlası, bir kurtuluşun aracı olarak kullanmış, hiç değilse öyle yapmaya çalışmışım. Gerçi arkadaşlarımdan bazıları yazdıklarında bir tedhişin izlerini sezmiyor değildi. Yazıların berisindeki çehreyi tasarlamaya çalıştıklarında, beni nispeten daha az tanıyan başkalarının gözlerinin önüne kasvetli, asık suratlı, küskün biri geliyormuş. Tanıştığımızda onları neşemle, enerjimle şaşırtıyormuşum.

Bir kere, yalnız bir kere anlatmaya çalıştım, "Tedhiş olmadan kurtuluş —mutluluk— olabilir mi?" diye dile getirilebilecek bir sorunun berisinde yatan düşünceleri. Ama o bahar ikisinde söylediklerimi şimdi hatırlamıyorum; sahiden aktarabildiğim herhangi bir düşünce var mıydı?

Bir Altın Çağ imgesini gençlik heyecanlarıyla karşılaştırdım. Aslında eskinin, o zamanın kullanımına sadık kalmak uğruna belki de altın değil gümüş bir çağ demeliydim. Çünkü ancak gençliğin kandiğı, her zaman kanabileceğı bir mutluluk vaadi terkedildikten sonra kurulabilecek bir barışı kastediyordum.

Bu yüzden bir rüyayı yazmak, onu rüyadaymışçasına yazmak, benim için şimdiye kadar yazıya atfedegeldiğim anlamlardan vazgeçmek olurdu. Çünkü ancak gerçeklikle, nasıl adlandıracağımı tam olarak bilemiyorum, bir tür olumsuzlukla, ölüm ve kötülükle değilse de "öteki"yle barışmış, onu içerebilmiş bir dilin, mutluluğun ya da kurtuluşun dili olabileceğine inanıyordum. Altın değil gümüş bir çağ. Düş değil düşünce.

Ama sorarlar insana "eğer hâl böyleydiyse, bu metnin kaynağındaki öfke nereden?" diye. Olumsuzluğu zaten içermiştiysen, güllerin gizlediğı sahtekârlığın (O Rose! Thou art

sick!)⁴ , sevgilinin zaten alıştığın, hatta bir zamanlar istediğin ihanetinin, dostlarının hiç de abartılmayabilecek dikkatsizliklerinin, düşüncesizliklerinin kazdığı izler niçin bu kadar derin oldu?

Bir hayatın lezzetini anlatabilecek bir dil kurmayı denemiştim. Şimdi yazı dendiğinde gözlerimin önüne, üzerine alkol boca edildiğinde içinden kan ya da iltihap yerine kötü bir el yazısıyla yazılmış kelime ve cümleler sızdıran bir yara geliyor.

Roland Barthes âşığın söylemini anlatırken şöyle der: "Beyhude olan, görünüşte hiçbir şeyle sonuçlanmayan, sonuçlanmayacak olandır. Ama her şey, sevdalı bir özne olan bana bir olgu olarak değil, yorumlanması gereken bir işaretmiş gibi görünüyor. Aşığın bakışında olgular ancak işarete dönüştüklerinde bir sonuca yol açabilirler: önemli olan (hâlelerinden ötürü) işaretlerdir, olgular değil. Öteki bana yeni bir telefon numarası verdiyse, bu neyin işareti olabilir? Sırf aramanın keyfi için hemen arayabileceğimin mi yoksa gerektiğinde mi? Soruyu nasıl yanıtladığım onu da yorumlamak zorunda bırakacak ve böylelikle aramızda fırtınalı imgesel manevralar başlatacak bir işarettir. Her şey bir işarettir: kendi kendimi bu önermeyle tuzağa düşürüyor, hesaplamalara mahkûm ediyor, tat almaktan alıkoyuyorum." Her şeyin kendisine birer olgu değil de yorumlanması gereken bir işaret gibi görüldüğü yegâne özne âşık değildir. Çocuksu olan, dünyanın kendisi için büyüsunü yitirmemiş olduğu, bir rüyadaymış gibi yaşayan, rüyadan tam olarak uyanamamış herkes için her şey bir işarettir.

Güllerle başlamıştık... Metin üzerinde çalışmak üzere gece eve dönüyordum. Apartmanın girişinde bir sıçanla karşılaştım. Daha doğrusu sıçan olduğunu sanıyorum. Çünkü daha önce hiç sıçan görmüş müydüm, hatırlamıyorum. Hayvanla karşılaştığımda aklıma gelenler, sanki kulaktan dolma bilgilermiş gibiydiler. İşte bu bilgilerden hareketle kurduğum "sıçan"ın tüyleri gri ve sert, kırçıl

⁴ "Ey Gül! Marazdır Barındırdığın", William Blake.

kırçıldı. Oysa karşımda gördüğüm hayvanın tüyleri uzaktan yumuşacıkmiş gibi duruyorlardı; kahverengiydiler. Sıçan diye hayal ettiğim hayvana kıyasla çok daha büyüktü. Bir ân için tanımadığım bir köpek cinsinin yavrusu olup olmadığını düşündüm. "Kimsin sen?" diye üzerine eğildiğimde, bulunduğu köşede biraz daha büzüldü; gözleri yalnız ehlileştirilmesi güç hayvanlarda — tavşanlarda, sincaplarda— görülen bir dehşetle parladı; yine de bakışları hâlâ yumuşaktı.

Belki o hâlâ yukarıda duruyordur; ben de aşağıda bunları korkuya karşı yazıyorum.

Farelerle tanışmam bu evde olmadı; onlarla ilk kez yazlık evimizin bodrumunda, daha sonra da tarlalarda karşılaşmıştım. Çok küçüktüler. "Fındık faresi" derdik onlara. Biz tarlaları yakarken arada yanmış olanlar olabilir ama hiçbirini kasten öldürmedik.

Bir fareyle ev paylaşmam ilk kez Amerika'da, bütün eklem yerleri rüzgâr için elverişli birer geçit oluşturan ilk evimde oldu. Onunla mutfakta ilk karşılaştığımda anladım hiçbir şey yapamayacağımı, bir 'önlem' almayacağımı. Yalnız bir akşam, yatağımdan biraz daha geniş olan yatak odamı bir ucundan diğerine hızla katederken gördüğümde biraz tedirgin oldum. Bu kadar hızlı hareket etse de onu yorganımın üstünde hissetmekten memnun olmayacağımı düşündüm. Böyle bir şey hiç olmadı.

Demek ki ilk kez bu evde fare öldürmüşüm. (Arada, Amerika'da ve burada bir sürü evde yaşadım. Onlarda fare yoktu.) Temizlikçi kadın bıraktıkları pisliklerinden şikayet ediyordu; bana da giderek daha sık görünüyorlar gibi geldi; sayılarının artmakta olduğuna hükmettim. Temizlikçi kadın bana bir zehirden söz etti. Kullanıldığında fareler kendi yuvalarında ölüyorlar, yani leşlerini ortada bırakmıyorlarmış; çünkü zehrin bedenlerinde iç kanamaya yol açtığı fareler, kendilerini giderek yorgun hissediyor ve ölmek için yuvalarına dönüyorlarmış. Öldürmenin merhametli bir yolu gibi görünmüştü bu bana o zamanlar. Gerçekten de ortadan kayboldular bir süre sonra. (Zehri koymamla ortadan tamamen kaybolmaları arasında geçen sürede hareketleri hızından gerçekten bir şeyler kaybetti mi, yoksa bu benim bir vehmimden mi ibaret, bilmiyorum.)

Ama üç mevsim sonra mutfakta yine bir fareyle karşılaştığımda artık aynı zehri kullanmayacağımı biliyordum. Zaten ilk göründüklerinden sonra çoğalmadılar da. Artık evde daha az yemek pişiyordu. Mutfaktaki tüpün bittiği son iki aydır hiç görünmüyorlar. Zaten temizlikçi kadın da gelmiyor. Son üç gelişinin parasını ödeyemedim.

Bir çözülme bu... Tüpün bitmiş olması... Yenilenmemesi... Arkadaşlarımın eve yemeğe gelmemesi... Kuşkusuz farelerin yerini sıçanların alması bu çözülmenin işaretlerinden biri sayılabilir. Böyle yorumlayacaktır, her şeyi bir işaret gibi yorumlayan âşık, çocuk ya da sapığın dili. Beni bu dilden koruyan tek şey, yukarıdaki hayvanın uzaktan yumuşacıkmiş gibi görünen tüyleri, ehlileşmemiş olduğu halde yabancı olmayan bakışları.

Kim bilir benim kelimelerimin asla kavrayamayacağı hangi tarih getirmiştir onu apartmanın girişine. Emin değilim ama, çok ama çok korkmuş görünüyordu. Oradan gidebileceği bir yer olduğunu sanmıyorum. Büyük bir ihtimalle sabaha ben uyanasıya benden zalim olmayan komşularım onu öldürmüş olacaktırlar.

Her şeyde bir işaret gören âşık, çocuk ya da sapık bu cinayette de kendi düşkünlüğüne dair bir mesel, kıssadan bir hisse arayacaktır. Oysa ben tılsımını yitirmiş bir dünyanın şiirini gözeten bir dil kurmak istiyordum; sıçanın korkusunu kendi anlamlarından birine tercüme etmeden, onların içinde eritmeden kaydeden bir dil...

İşe uç noktalardan başlamak durumunda kalmıştım. Kısmen kendi seçmediğim nedenlerden ötürü. Şimdi bunlar çok önemli değil. Şimdi önemli, olan bu dilin niçin mümkün olmadığı. Neyi içiremediğim için tökezledim?

Gerçi altın —ya da gümüş— çağı siyasetin terimleriyle tanımladım ama elbette cinsellikle, erotizmle, aşkla yakından ilişkili bu anlattıklarım. Dün siyasi (?) bir toplantıda kendisini devrimci diye nitelendiren bir tanıdığım ihtiyacımız olan şeyi "aşk" diye adlandırdı.

Çok daha önce Bülent Somay da benzer bir doğrultuda bir şeyler yazmıştı:

"Radikal olmayan bir Marksizm, sevginin, olmadığı bir sevişme gibi. Eylemler, kavramlar, isimlendirmeler hep aynı, ama derin bir anlamsal boşluk içinde yüzer hepsi. Sevgi olsaydı ne değişecekti? Vücutlar aynı vücutlar, hareketler aynı hareketler, dokunuş aynı dokunuş. Bir elektrik eksik yalnızca. Bir titreşim iki kişinin kendilerinin toplamından büyük bir şeye ait olduklarını hissetmesinin titreşimleri. Bu yüzden de Orhan'ın Adorno'ya atfederek tarif ettiği o titiz, binlerce kâğıt harcayan, kılı kırk yaran, çetrefil düşünce süreci, sevişme sanatında ustalaşmış bir geysayla yatmak gibidir. Bir şeyler öğrenirsiniz mutlaka, ama duygu yoktur."

Bülent'in sözünü ettiği Orhan, Orhan Koçak. Tartıştığı yazı da Adorno ile Horkheimer'ın birlikte yazdıkları Aydınlanmanın Diyalektiği tanıtın, 1988 Haziranı'nda yayınlanan Defter'in 5. sayısındaki "Maelström Üslubu" yazısı.

"Bunca yıl sonra, o zaman katılmadığım bu tartışmayı şimdi yeniden açmak niye?" sorusunu biraz erteleyelim.

Üstelik konuya cinsellikten hareketle girdiğim halde Bülent'in sevgi ve sevişme hakkında söyledikleri, aşksız ve sevgisiz sevişmenin farkları; her ikisinin de erdemleri üzerine şimdilik bir şeyler yazmak istemiyorum. Konumuz hâlâ siyaset, sol, Marksizm — ve radikalizm.

Radikalizm ve sevgi: "Aşk" derdim ben olsaydım; bir de şiiri —ya da genel olarak sanatı— eklerdim diziye. Çünkü üçü de benzer, hatta belki de ortak bir ihtiyaçtan kaynaklanan hayat alanları; gümüş olmasıyla yetinilmeyen bir çağa duyulan özlemin ifadeleri. "Kendilerinin toplamından büyük bir şeye ait" olduğunu, devam edeyim, uğruna ölünebilecek bir şey olduğunu hissetmek. Radikalizm, aşk ve şiir söz konusu olduğunda ölüm hiçbir zaman çok uzakta değildir.

Çünkü radikalizm de, aşk da, şiir de ölümün inkârı üzerine kuruludur. Ve bütün inkârlar gibi inkâr ettikleri şeye biraz benzemek durumundadırlar. Bu yüzden kendilerini ölüm kadar mutlak kılmaya çalışırlar; ancak uğruna ölünebilecek bir şey varsa ölüm yok demektir.

İşte radikalizmin de, aşkın da —şiirin demeyeceğim— kötülüğü buradan kaynaklanır Bunları biliyordum — belki hepsini değil ama radikalizm, aşk ve şiir arasındaki akrabalığı o zaman da seziyordum. Örneğin "sosyalist şiir nasıl olmalı?" tartışmasına girmeyi bile, "iyi şiir zaten komünisttir" diye kestirip atarak reddetmem bu sezgiden, şiirin 'terennüm ettiği' barışla, radikalizmin vaat ettiği barışın akraba olduğunu sezmektendi.

Eksik bir sezgiydi; örneğin eğer komünizmin vaat ettiği barışla aynı şeyi terennüm ediyorsa, şiirin —iyi şiirin—, neden, her zaman değilse de çoğunlukla yas kipinde olduğunu gerçi söyleyemiyordum ama onu da biliyordum, seziyordum. Şiir —çoğunlukla— hayali olduğunu, bir hayalden ibaret olduğunu bilir. Onu radikalizmin de, aşkın da kötülüğünden koruyan bu bilinçtir.

Oysa radikalizm de, aşk da hayali niteliği unutulmuş, artık gerçeklik (ya da gerçekleştiribilirlik) kipinde tasarlanmaya başlamış bir hayal tarafından büyülenmişliğin ifadesidirler. Bir istek, hatta bir inat olmakla yetinemezler. "İkna etmek, inanmak, kazanmak" isterler. Aceleleri vardır. Bu yüzden eninde sonunda bir talebe dönüşecek, yöneldikleri nesneyi, insanı, dünyayı hayalleri uğruna hırpalamaya başlayacaklardır.

Yine de abartmamak, eleştirirken ölçüyü kaçırmamak gerekiyor.

Şiiri, aşkı ve radikalizmi ortak bir hayalin parantezine aldığımızda karşısına neyi koyacağız? Gerçekliği mi...? Yanlış olur.

Çünkü sözler aydınlatıcılıklarını, gerçekliği aydınlatmak, aydınlatmak ve kurmak yeteneklerini kendi aydınlatamadıkları bir dayanaktan alırlar. Böyle söylemiştik. Belki tam söyleyemediğim şeylerden biri de, sözlerin aydınlatamadığı bu dayanağın, radikalizmin, aşkın ve şiirin paylaştıkları şeyle aynı olduğu, onun da bir hayal diye adlandırılabilirdi.

Nedir o halde aralarındaki o zaman da sezdiğim ama adını koyamadığım fark ve benzerlik?

Şiirin hatırladığı, radikalizmle aşkın farklı alanlarda da olsa gerçek karşılığını aradığı hayali, gerçeklik unutmuştur. Daha da doğrusu, "gerçeklik" bu hayalin unutulması için yapılmış karşılıklı

bir sözleşmenin, bütün sözleşmelerin atası olan sözleşmenin adıdır. Adı ister Eski Ahid olsun, ister yenisi, ister toplumsal sözleşme, unutuşu tescil eden her sözleşme hayali ile (ve ölümlerle) barışmanın gerçekçi yöntemi, gerçekliği kuran biçimidir.

Bir düşünün nedir bir an, üstelik gönüllü olarak verdiğiniz bir şeyin, söylediğiniz bir sözün, daha sonraki bir anda, üstelik bir yabancı tarafından telafi edilebileceği, karşılığının verilebileceği kabulü üzerine kurulu olan sözleşme? Zamanın, şiirin kafiyeyle, vezinle, esrarla, alkolle, radikalizmin şiddetle, aşkın yine aşkla gerçekleştirdiği inkârını bütün bir düzeni oluşturacak şekilde yaygınlaştırmak değilse nedir?

İşte tam da bu yüzden hayali gerçeklik kipinde tasarlamaya çalışan radikalizm ve aşk, özellikle yöneldikleri nesneyi hırpalılar, çünkü dünyanın hayalleri karşısındaki yetersizliğine tahammül edemezler. Bu yüzden de canlan yanmaya başladığında sözleşmenin diline başvurmadan edemezler. Ama tarzları farklıdır. Radikalizm dünyanın yetersizliği karşısında duyduğu isyanı kavramlardan hareketle temellendirmeye çalışır. Dünyayı ve insanları kavramlarından hareketle sorgular. Nesnesini kavramsallaştırma derecesi öfkesinin şiddeti ile orantılıdır. Bülent'in Orhan'ı eleştirdiği yazısının çarpıcı bölümlerinden biri de Marx'tan yaptığı bir alıntıydı: "Radikal olmak meselenin kökünü kavramaktır; ama insan için kök, insanın kendisidir." Oysa bilmez mi Bülent de 'insanın kendisi'nin insan için kök mök olamayacağını, insanın kökü olmadığını, tıpkı böyle metinler yazmak gibi radikalizmin de bu köksüzlüğün sızısıyla başa çıkmaya çalışmanın biçimlerinden biri olduğunu...?

Aşk ise kendi köksüzlüğünü, hayali niteliğini çoğunlukla "Ama sen..." diye başlayan cümlelerle örülmüş sahte bir tarihe başvurarak örtmeye çalışır. Sevdiğini hiçbir zaman vermemiş olduğu vaatleri yerine getirmediği için suçlar. Gerçi "Ama sen..." diye başlayan cümleleri tamamlayan genellikle sevgilinin gerçekten etmiş olduğu bir söz ya da yapmış olduğu bir şeydir. Ama o söz ya da davranışı hayalin vaatleriyle ilişkilendiren, sevgilinin o zaman

(ya da şimdi ya da herhangi bir zaman) kastettikleri değil, sevdalı öznenin her şeyi bir işaret gibi yorumlama eğilimidir.

Evet, şiirden, aşktan, radikalizmden, sonra bir de cinsellikten söz edecektik. Çünkü artık arzunun da sınındığı anlar oluyor.

Daha önce bir yerde "Niçin yeniden ele alıyorum bu metni?" diye sormuştum. Aslında sorunun cevabı çok basit, gülleri kapıma bırakan altı ay sonra geri döndü: Dizlerimin bağı çözüldü. Yanlış bir seveda, yanlış olduğu kadar bir sevdadır da.

Burada noktalanabilseydi hikâyeye, bu metin de, aşkın onu inkâr eden birinden aldığı intikamı anlatan romantik bir metin diye kurgulanabilir, şimdi —ya da çok daha önce— sonuçlandırılabilirdi. Ama öyle olmadı. Yazmaya devam etmem bu yüzden.

Altı ay sonra ilk kez birlikte yatağa girdiğimizde serin tenine yeniden kavuşmanın bütün coşkusuna rağmen onunla sevişemedim. Daha doğrusu bedeninin direnç diye de yorumlanabilecek ilk kasılmaları karşısında etim ondan vazgeçti, giremedim. Yine de o gece yanında hayatımın sayılı derin uykularından birini uyudum. Mutluydum. Kendimi, aramızdaki ilişkiyi artık "aşk" diye adlandırmaya razı olacak kadar yenik hissetmeme rağmen, mutluydum. Sorun tekrarlanmadı, sorunlar farklılaştı. Daha önce belki yalnız lâf düzeyinde bildiğim bir şeyle karşı karşıyaydım: Aşkın kötülüğüne razı olduğunda bile, arzunun ufku aşkıniyle örtüşmeyebiliyor. Çünkü aşk bir mutluluk vaadidir. Oysa ben dünyayı mutluluk talep etmeyen bir arzuyla sevmek istemiştım. Bir unutuş üzerine kurulu dünyayı o unutuşa teslim olmadan sevmek.

Psikanalizle yeni yeni ilgilenmeye başlamış genç bir doktor arkadaşım "Hatırlamak acı verir" demişti. Unutmak, unutulan ne olursa olsun unutmak ölümün işbirlikçisi olmaktır. Bir hayali unuttuğu için kendisini gerçek diye sunan dünyayı, unuttuğu hayal için sevmek istedim.

İşte bu yüzden gümüş diye andığım o çağda sözleşmeleri pek o kadar ciddiye almaz, randevularına gecikenlere, gelmeyenlere kızmazdık. Kimsenin kimseye bir şey vaat etmemiş, hiçbir sözleşmenin akdedilmemiş olduğu bir dünyada her buluşma,

kotarılabilen her toplantı, inanılır gibi değil, yeniden arzulanmış olmanın sevincini tattırıyordu.

Bir şeylere çok yaklaşmış gibi görünüyoruz. "Evet artık bu notları tamamlayabilir, yüzümü metnin sonuna çevirebilirim; artık ondan, radikalizmden ummadığım neyi ummuş olduğumu anlatarak solla da hesaplaşmamı tamamlayabilirim" diyebileceğim bir anda, bunları demektense kapıma beş pembe gül bıraktıktan sonra altı ay boyunca görüşmediğim, sonra tam da başkalarının gözünde hayatımın yoluna girmiş gibi görüldüğü bir noktada tekrar ortaya çıkıp hayatımı altüst eden birini aradım. Onun bıraktığı güllerle başlayan bu metni ona danışmadan bitirmek istememiştim. Romantizme — aşka— tanınan belki son bir imkân...

Ama şimdi yazabilirim: Artık bu notları toparlayabilir, yüzümü metnin sonuna çevirebilirim; ondan radikalizmden ummadığım neyi ummuş olduğumu anlatarak solla hesaplaşmamı da tamamlayabilirim.⁵

Soldan kastım unutanlar, yani gerçekliğin kötülüğüne teslim olanlar değil. Eksikliğini çektiğimiz şeyi "aşk" diye adlandıran devrimci ahbabımdan söz etmişim. Daha çok onun temsil ettiği eğilimi düşünüyorum. 30 yıllık bir tarihin en değerli mirasını, "Bir düşünün aşk örgütlenmektir abiler" dizesinde bulunanları...

Gerçekten de çok doğru bir şeyi söylüyor Ece Ayhan'ın dizeleri. Çünkü aşkla sevilen örgütlerle örülmüş, hayallerin tende ya da sevda sözlerinde değil, sloganlarda, siyasal tahlillerde yaşadığı bir tarihten söz ediyoruz.

1988'de bu tarihin hâlâ sağ olan çocuklarından bazıları birleşik bir sol yaratmak imkânını tartışmak üzere bir araya geldiler. Bu süreçten ben, aşkın kendi hayali niteliğini kavrayarak şiire dönüşmesini andırır bir şeyin yaşanmasını umuyordum. Konuşurken kullandıkları terimlerle benim düşünürken başvurduğum terimler her zaman örtüşmeyebiliyordu. Kırılmasını kaçınılmaz gördüğüm hayallerine duyduğum saygıdan, belki biraz da hayalin hayali

⁵ Ama belki de o kadar kolay olmayacak. Kimbilir belki şimdi de bir hata, "en büyük hatam" diye nitelediğin dil, kendi dilin karşısındaki güvensizliğinin tam tersi — simetriği— olan bir hata işliyor, küstahlık ediyor olabilirsin.

niteliğini kavrama sürecini daha az sancılı kılma kaygısıyla, kendi düşündüklerimi çok fazla söylemiyor, düşündüğüm gibi daha da az söylüyordum. Dile, kendi dilime duyduğum bu güvensizlik herhalde bu süreç içerisinde benim en büyük hatam oldu.

Ama benzer şeyler kastettiğimizi, örneğin en çok tartışılan konu olan sosyalist demokrasi hakkında söylediklerinin benim tarif etmeye çalıştığıma benzer bir şeyin peşinde olduğunu düşünüyordum. Aşkî örgütlemeyi bilen bu insanların eninde sonunda şiir gibi bir örgüte razı olacaklarını zannediyordum.

Şiir gibi bir örgüt... Yani bütünün gücünü tek tek her parçaya —heceye, insana, ilişkiye— gösterilen özenden aldığı, sonunda varılan güzelliğin, disiplinin ya da onay ânının bağlayıcılığının, içerilebilmiş —arındırabilmiş— ıstırabın, kötülüğün, şiddetin derecesi ile doğru orantılı olduğu bir yapı. Geçenlerde bu notlardan da yararlanarak "Şiir ve Radikalizm" başlıklı bir konuşma yaptım. Orada şiirin kalıcı içeriğinin barış olduğunu ve Eski Türkçe'de /b/ ve /v/ ses birimlerinin anlam farkı yaratmıyor olabileceğinden hareketle, "barış"ın da "var-" kökü ile karşılıklılık eki olan "-İş"tan kurulmuş gibi yorumlanabileceğini iddia ettim. Baştan beri hayalle kastettiğim böyle bir şeydi. Karşılıklılığın, dolayısıyla farklılığın, çoğulluğun, yabancılığın da korunduğu ama çelişkinin —olumsuzluğun, yokluğun, kötülüğün, ölümün— aşıldığı bir barış ânı. Bir ütopya değil bir hayal.

Birleşik bir sol örgütlenmenin hayatta—gerçeklikte— böyle bir hayale yer açabilecek yapı olduğunu ummuştum. Bunun şiirsel değil ham bir hayal olduğunu o zaman da söyleyenler oldu. Belki şimdi bizim de sonuçta varacağımız nokta orası ama biraz daha sabredin. Yanıtlanması, yanıtlanmaya çalışılması gereken sorular var daha:

Tasarladığım türden şiir gibi bir örgüt aynı zamanda bir mücadele örgütü de olabilir mi? Bilmiyorum, emin değilim. Ama Bülent'le aramızdaki ilk tartışmaya, tartışma da değil farka, kötülüğü nasıl tasarladığımızı ilişkin farka şimdi dönmek anlamlı olabilir. Bülent bu metnin ilk dipnotlarından birinde alıntılıdığım Demokrat yazısında, kötülüğü iki canın ölümünü radar ekranındaki

iki ışığın yokolmasıyla temsil eden teknolojiyle, o teknoloji tarafından büyülenen ve "zafer" diye andıkları ölüme tezahürat yapan insanlarla özdeşleştirmişti. Kendisine bir düşman bulan radikalizmin heyecanlı sesi...

Kötülüğü böyle resmetmekle, orta yaşlarına yaklaşan bir kadının sevgilisine ettiği düşüncesizlikte aynı kötülüğün izlerini sezmek arasında nasıl bir ilişki var? Körfez savaşının bütün dehşetini, seven bir kadının düşüncesizliği ile özdeşleştiren ikincisinin daha vahşi bir yön içerdiğine kuşku yok. Ama başka bir yönü daha var bu denklemin:

Radikalizm, bulduğu dünyanın, kurduğu hayal karşısındaki yetersizliğinin hesabını soracağı bir düşmanın arayışındadır hep. Teorisi hayalle dünya arasındaki mesafeden sorumlu tutabileceği öznenin adını da içerir. Bu özneye —düşmanla, kâfirle, burjuvaziyle, faşizmle— arasına çektiği çizginin bulanmasına tahammülü yoktur. Acımasız olabilmesinin, öldürebilmesinin, ilke adına öldürebilmesinin nedenlerinden biri budur.

Bense radikalizmde gerçeklikte olana akraba bir kötülük tespit ettiğimde, bunu radikalizmi mahkûm etmek için değil, gerçekliği kurtarmak için yapıyorum. Sevgilimin düşüncesizliğiyle savaşın dehşeti arasındaki izi sürdüğümde bunu ona lanet etmek, kötü davranmak için değil —hoş, onu da yapmadım değil— savaşı anlamak için yapıyordum.

Beni sola yönelten güdüler içerisinde en derini, herhalde, Marksizm'i baştan beri anageldiğim hayalin⁶ düşünce düzeyindeki ifadesi olarak okuyabilmem, dünyayı kavramlar düzeyinde olsun kurtarabildiğine, yabancılığını aştığına inanabilmem oldu. (Ne de olsa kendi aydınlanmamı düşünceyi şiirle akraba sayan bir iklimde yaşamıştım.) Çok eski bir düşünce geleneğinin yükünü üstlenen diyalektik, kötülüğü iyilikten, tanıdık dünyanın gizlenmesini de bilen bütün dehşetini, vahşi gücünü iyi bir şeyden, insan emeğinden

⁶ "Herkesin hatta insana en yakın ve sokulgan kimsenin bile salt duygusal yoldan da olsa zaman zaman kuşkuyla karşıladığı insanlığın birlik ve bütünlüğü, tek kişiyle tüm insanlığın gelişimi arasında saptanabilen o katıksız ortaklıkta, herkes için kendini açığa vuruyor ya da vurur görünüyor. Tek kişinin en dışı kapalı duygularında bile durum başka türlü değil." (Kafka, *Günlükler*, s. 299).

hareketle açıklamaya çalışır. "Tarihin süreksiz, kopuk, parçalanıp gitmiş anlarını ve evrelerini birleştiren bir bütünlük vardır. Sapandan megaton bombaya ulaşan bir tarihin olduğu söylenebilir. Tarihi birleştiren acıdır."⁷

1857'de Hindistan alt kıtası yerlileri İngilizler'e karşı ayaklandı. İngilizler tamamen hazırlıksız yakalanmışlardı. Tarihte daha sonra da, Cezayir'de, Vietnam'da tekrarlanacak bir durumdu bu. Hayali unuttukları ölçüde ancak gerçeklik —ve güç— ilkesi uyarınca davranabilen Coniler karşılaştıkları umutsuz direnişin şiddeti önünde —bir süre için— çaresiz kalıyorlardı: Hayalin taşkınlığı.

Ama şehir şehir, mahalle mahalle, ev ev dögüşen bu yerliler, ölümün kaçınılmaz görüldüğü bir noktada dizüstü çöküp "No, no sir!" diye yalvarmaya başlıyorlardı. "Sümgü değil kurşun lütfen!" İnanışlarına göre sümgü çeliğinin bedenlerinin bütünlüğünü bozması, kutsal olanın ihlal edilmesi demektir. Canları pahasına ayaklandıkları efendilerine, kutsal olanı ihlal etmemeleri için yalvarmaya razı oluyorlardı.

Nedendir⁸ bilmiyorum, bir zamanlar bir kütüphaneden ödünç aldığım, çok da iyi olmayan bir kitaptan öğrendiğim bu ayrıntı, "sapandan megaton bombaya uzanan tarih"in en çarpıcı imgelerinden biri olarak zihnimde yer etti.

Belki de Adorno'nun cümlesinin kaydetmediği bir imkânı, hayali de olsa bir imkânı düşündürdüğü için.

Elbette kimse kurtaramaz, telafi edemez, teni son sözlerinden bir ân sonra çelik bir sümgüyle yarılacak olan o yerlinin dehşetini,

⁷ Bülent haklı, "kimin Adorno, kimin Orhan olduğu, hangisinin konuştuğu kaybolup gidiyor". İlk iki cümle Adorno'nun, üçüncüsü Orhan'ın. Alıntı, Horkheimer'in *Akıl Tutulması'na* Orhan'ın yazdığı önsözün 41-42. sayfalarından.

⁸ Sanırım bir çocukluk anısıyla ilişkilendiğinden... Yazlık evimizin çevresini yeni araştırmaya başlamıştık. Demek 9-10 yaşlarında olmalıyım. Hayatımda gördüğüm ilk değirmeni —bir su değirmeni— keşfettik. Bekçisi gibi olan adam Kurtuluş Savaşı gazisiydi. Bize ayran ikram etti; değirmenin nasıl çalıştığını gösterdi. Sonra zafer öncesinde ve sırasında yaptığı kahramanlıkları anlatmaya başladı. Bir samanlıkta gizlenen bir iki Ermeni'yi yakalamıştı— "aile" mi demişti "çete" mi şimdi hatırlamıyorum. Dizleri titreyerek merhamet diliyorlardı. (Bunlar onun sözleriydi.) "Yumun lan gözlerinizi" demişti, yummuşlardı; "Açın lan!" demişti; açtıklarında basmıştı tetiğe. İhtiyarın gözleri ışıl ışıldı bunları anlatırken.

(İngilizler yerliler içinde Müslüman olanları bir top namlusuna bağlayıp bedenlerini özellikle domuz yağı ile sıvanmış bir gülleyle parçalıyorlardı.)

Yine de...

Yenilenlerin, parçalananların, yaşasalardı kendilerini bulabilecekleri bir dili kurmaya çalışmak çok mu anlamsız bir çaba?

Bir yanıyla elbette öyle. Çünkü yaşamıyorlar. Bugün kurulabilecek hiçbir dil onların yaşadığı dehşeti, ıstırabı, korkuyu telafi edemez. "Geçmiş adaletsizlikler hiçbir zaman geri alınamayacak, geçmiş kuşakların acılan giderilemeyecek. Maddecinin hüznü geçmiş olaylarla ilgilidir." Hüzünden bahsediyorsak şiirden bahsediyoruz demektir. Hayali niteliği kavranmış bir vaatten... "Eksiksiz bir adalet hayalidir bu. Böyle bir şeyin tarihte kurulması imkânsızdır. Çünkü daha iyi bir toplum kurulup da bugünkü kargaşaya son verse bile, geçmiş çağlarda yaşanmış sefaletin giderilmesi mümkün olmayacaktır."

Yine de...

Hayali olduğunu bilen bir adalet —ve barış— imgesi bize yol gösterebilir; yol göstermese de bir faaliyet —hayat— alanı açabilir.

Yorumlamak, evet. Anlamak...? Belki. Ama mücadele olabilir mi bu faaliyet alanı?

Bilmiyorum, emin değilim.

İnsanın yetenekleriyle gücü arasındaki oranın doğru kurulması gerekir. Yetenekle kastettiğim insanın yettiği, kurtarabildiği şeyler, yapabilecekleri ya da hiç değilse yapmayı umabilecekleri... Güçse öncelikle tahammül gücü anlamına geliyor. İnsanın gücü, kaldırabileceği yüklerle orantılı.

Bu iki kavram ne kadar birbirlerine karıştırılabiliyorsa, yetenekleri güçten ayıran sınır çizgisi ne kadar silikleşiyorsa, mutluluk şansı da o kadar artıyor: İnsanın yettiği, yetmeyi umabileceği işlerin sonuçlarına da tahammül edecek güce sahip olması...

Sormuştuk, nerede, neyi içeremediği için tökezledi bu dil, diye. Belki de sorun dilin kendisinde değil öznesinde yatıyordu. Belki de dilin kendisi 'ilkece', vadettiği her şeyi yerine getirebilecek

kadar kıvrak, esnek ve anlayışlı, üstelik mücadeleciliğe de yatkındı. Sorun belki de öznesinin dile yetmemesi, onu taşıyacak güce sahip olmamasıydı.

Peki kimdi o dilin öznesi? Zor bir soru... Nurdan Gürbilek 1980'lerin ikinci yarısındaki yazılarını derlediği ilk kitabının önsözünü bir dilden değil, direnmeye çalışılan bir umuttan söz ederek bitiriyor: "Bu yazılan mümkün kılan da birlikte çalıştığım insanlarla paylaştığım umuttu. Sonuçta ben bu kitaptan ayrı bir kitapla çıktıysam, elimden daha fazlası gelmediği için."

Cezanne, "Dünyanın gelip geçen bir ânını resmetmek istiyorum" demişti. Oysa biz gümüş bir çağın dili (ya da umudu) olmaya aday olmuş bir dilden, başarısızlığının herkes tarafından tescil edildiği bir noktada söz ediyoruz. Birbirlerine yabancı tarihselliklerin buluşur görüldüğü o çağ sona erdi⁹; o zaman birbirlerini bütünleyeceğini umduğumuz, hatta bütünlediğini sandığımız hayallerin, tesadüfen yollarının kesiştiğini, hatta belki de birbirlerinin önünü bile kestiğini bugün artık söyleyebiliyoruz. Bütün öznelliklerin sınırlarının yeniden çizildiği, herkesin yetenekleriyle gücü arasındaki mesafenin hesabını vermek yükümlülüğüyle karşı karşıya kaldığı bir anda, bir zamanlar aynı hikâyenin farklı yüzleriymiş gibi görünen radikalizmini düşünceliliğe —vicdana— tahvil edebilmiş bir solun imkânı, o imkânın hayalini kuran dil, o dilde konuşmaya —ve yazmaya— çalışan insanların hikâye ve hayalleri (ve güller) arasındaki ilişkiler de birbirlerinden kopmuş, her biri ayrı birer hikâye haline gelmiş durumda.

"Kimdi o dilin (ya da umudun) öznesi?" sorusunun güçlüğü de buradan kaynaklanıyor. Kim olursa olsun soruyu soran, bir zamanlar birlikte direnmeye çalışılan umudun diline ne kadar

⁹ Radikal Kürtler çıkardıkları günlük gazeteye katkıda bulunmamı istiyorlar. Onlara kelimeler, Türkçe kelimeler hakkında haftalık yazıları öneriyorum. İstemiyorlar. Onlar benden içinde yaşadığım dünyanın güncelliği ile ilişkimin iyice seyreltiği, üstelik bundan da pek şikayetçi olmadığım bu günlerde, güncel olaylardan hareketle ama güncel olana entelektüel bir derinlik kazandıracak, sözgelimi Cezmi Ersöz'ünki gibi yazılar istiyorlar. Yapamıyorum. Ama ısrarla görüşmeye devam etmemiz, daha önceki bir zamanın anısının gücünden.

sadık kalmaya çalışırsa çalışsın, paylaşılmış, ortak olan o dilin kendi iç sorunları, sınırlılıklarıyla, kendi özel hayatının, kendisiyle ilgili kurduğu hikâyenin yenilgileri arasındaki sınırı gözetmekte (korumakta), tıpkı benim bu metinde çekmekte olduğum gibi bir güçlük çekecektir.

Bu doğru, ama burada durmak, bu doğruyla yetinmek de kolaycılık olurdu.

Mutlu olduğum çağı "altın" değil de "gümüş" diye nitelememin ardında yatan, nesnesinin arzuya aslen yabancı olduğu bilinci, aşktan vazgeçmiş olmanın önümde açtığı ufuktu.

Ama ya vazgeçilemiyorsa...? Ya vazgeçmek gibi görünen şey aslında sadece bir yer —nesne— değiştirmekten ibaretse...? Ya yanlış bir sevdanın, bir yurdu bir kadın, bir kadını bir ülke gibi sevmeye çalışmanın ardında yatan hata, bu metnin kendisine bile içkinse...?

Şiirden, radikalizmden ve aşktan söz ettik. Paylaştıktan hayalden. Olabilecekmiş gibi görünmüşken olamamış bir soldan. Güllerden.

Tabii aslında bir de alkolün ve dinlerin hayalle ilişkisinden söz etmek gerekirdi.

Ama ne yapmaya çalışıyorum böyle yazmakla? Kendi başına alkolü bile yenebilecek, beni bir kere daha hayalden —şiirden, iyilikten— vazgeçmeden, radikalizmin, aşkın ve dinlerin vaatlerinden, kötülüklerinden koruyacak bir dil... Denediğim bu değil mi? Bu da hayale teslim olmanın başka bir biçimi değil mi?

“Öyle bir metin yazmak
isterdim ki, yazı açısından, yazılabilirlik,
anlaşılabilirlik açısından bir
enkazı andıran bu hayatın kendine özgü tadını
da hissettirebilirsin.”